

IPUIN ANTZEKO ALEGI MINGOTSAK

MIKEL
ZARATE

OBSEQUIO
DE LA
CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE BILBAO

IPUIN ANTZEKO ALEGI MINGOTSAK

MIKEL ZARATE

**IPUIN ANTZEKO
ALEGI
MINGOTSAK**

LEENENGO SARIA «CAJA DE AHORROS MUNICIPAL DE BILBAO»
DIRU-ETXEAK SORTUTAKE «RESURRECCION MARIA DE AZKUE»
IDAZ-SARIKETAN

*«La feinte est un pays plein de terres
desertes : Tous les jours nos auteurs y font
des découvertes.»*

(La Fontaine)

Ipuin antzeko alegi mingotson bultzalari eta gidari izan dodan «Lauaxeta»-ri, nire irakasleari.

*Zidar zuriaren
bide barriak
arrats beeraren
urre gorriak.*

*Leenaren garrak
barruan leer :
barritu zaarrak,
barriak eder.*

*Eder, barri, zaar,
nire atsegin;
zure urre-zidar
beti nirekin.*

*Odolezko lainoak
ildako arrats
egunsentiko poz
bizi aberats.*

SARRERA

Berrogei urteren bueltan eta berrogei egunean egin ditut ipuin antzeko berrogei alegi moxorrotu mingotsok; bizitzarik erdia (egia balitz!) egin ondoren egin ditut, alegilari ospetsuen antzera, alegilari ospetsua izan ez arren.

Berrogei urtetik gora izan zituen, izan ere, munduko alegilaririk geienak, euren alegiak biribildu ebeze-nean, bizitzako liburua irakurri ta gero.

«Zer ikusi, a ikasi», bizitza da libururik onena ikasteko ta irakasteko, gazteak iñoiz ere irakurri ezin izango daben liburu sakona ta azala, astuna ta ariña, negargarria ta pozgarria, illuna ta argia, guzurrezkoa ta egiazkoa. Bizitza bera, bizitzako libururik ikusgarriena ta ikasgarriena.

Bizitzaren ondorena dira, ba, alegiak; zuzenbidearen gurariak sorturiko ondorena, litertaura bidez azaldutako bizitzaren ondorena. Eta mingots samarrak izaten dira geienetan alegiak, garagardoaren antzera. Baiña, mingots samarrak izan arren, gustura artzen doguz, garagardoaren antzera.

Karatulaz jantzirik agertu ditue, gainera, euren alegiak alegilaririk geienak. Eta abereak, lorak, griñak, ezizanak eta olakoak artu ditue moxorrotzat. Ain zuzen ere, leenagoko Aratusteetan jazoten zan legez, egirik aundienak karatulaz esaten dira, aurpegia estaltzean

barrua obeto agertzen dalako. Beste alde batetik, egiaren gogortasuna ta mingostasuna arindu ta gozotu egiten dira irudi ta alegoriaren bitartez, ta irakurlea literatura ederraren lorategiratu egiten da, itz lauzko ta itz neur-tuzko olerki munduratu.

Bildurrak eraginda ere moxorrotzen dira batzutan alegiak, erromatarren alegilari ospetsua izan zan Fedrok egin ebazan antzera.

«... servitus obnoxia

Quia quae volebat non audebat dicere
Affectus proprios in fabellas transtulit.»

Nire alegiok ere mingots samarrak dira, gaurko idazgiro mingotsa lakoak, eta aundientzako egiñak, ez umeentzako. Garagardoturik dagoz, zuzentasun gose-egarriak sortutako mingostasuna darioe, zorion-irritsak bizituriko mingostasuna, paradisu-amesak irudimenean aundiagotutakoa. Alegilari ospetsuenak baiño mingots samarragoak izango dira orrexegaitik, bearbada.

Nire alegiok ere irudi-estalkiz jantzirik agertzen dira. Baiña alegilari ospetsuenak baiño arpegi-ordeko nabarmenagoak artu ditut batzutan, gaurko idazgiro nabarmenari dagokionez; beste batzutan, bardiñak.

Irudi-izkuntzaz dotoretu nai izan ditut, egia adierazteko bide zuzen bat dala uste dodalako, bide zuzen zaar baztertua, erri-erriarena.

Umeena, olerkariena ta zoroena bakarrik ez da irudi-izkuntza. Giza-izateari berari dagokiona da, izakien izatearen izatetasuna adierazteko ta ezagutzeko bide jator zoragarri bat, errazoibidea (izkuntza analitikoa) baiño aurrerakoa, eta sakonagoa eta zabalagoa.

Irudimenak sorturiko izkuntza da irudi-izkuntza ori. Eta osotasun batean eta betean ikusten da mundua irudimenaz, eta ideen bidez ikusi ezin dana ere ikusi egiten da. «Tener imaginación es ver el mundo en su totalidad, porque la misión y el poder de las imágenes es hacer ver todo cuanto permanece refractario al concepto. De aquí procede el que la desgracia y la ruina del hombre que «carece de imaginación» sea el hallarse cortado de la realidad profunda de la vida y de su propia alma.» (Mircea Eliade, Imágenes y símbolos, Madrid, 1955, 20. orr.).

Irudi-izkuntza irudimenaren irudipena da, ba, eta sorgin-izkuntza dirudi. Irudimen jori ugaridunak oso ondo ulertuko dau ta sorginkiro lilluratuko da, ta edermindu ta poztu. Irudimen antzudun gizajo tristeak, ostera, ez dau ezer ulertuko eta «egia, egi, ogia, ogi, ardaña, ardañ, bi ta bi, lau» esango dau, ta moralejarik ez dau sortuko bere irudimenean. Ain zuzen ere, kontu antzera, olerki antzera, itx lauñ eta itx neurtuz, moralejarik gabe idatzí ditut alegiok, irudimendun irakurleak berak jarri dagizán nai dituanak.

Alegiok egitean, utsune bat bete gura izan dot. Izan ere, utsik au, utsik ori, utsik a..., utsunea emen, utsunea or, utsunea an..., zenbat utsune gure literaturan! Alegi-utsunea bete nai izan dot nik.

Egia esan, egon dira gure artean ere alegilari batzuk: «Mogel Juan Antonio, Mogel Bizenta, Iturriaga Agustin, Zabala Juan Mateo, Uriarte Juan Antonio, Arrese ta Beitia Felipe, «Lauaxeta»... Gitxi, eta beste erri batzuetako literaturetan agertzen direanen parean urriak, zoritxarrez.

Geitu egin gura izan ditut, ba, euskal alegiak; bete pizka bat utsunea besteen antzera, besteen bidetik, gure izatez, gure izkeraz, gure irudiz, gure munduz..., bete utsune bat, munduko alegilaririk ospetsuenak jarraibidetzat arturik eta zerbait euskeratuz, zerbait sortuz, dana euskaldunduz.

Leenaren bideak artu ta oraingo aurrera bideetatik geroko bideetara zuzentzeko asmotan egin ditut, euskeraren izketabideak, izketalegeak eta izketa gogoan ditudalarik.

«Dagoanean dagoantxoa, ene enetxoa!» eta aurrera. Mingostasunez edo gozotasunez, aurrera jo bear dogu beti. Ekin eta jarrai, asmoz eta jakitez.

«Asiak egiña dirudi, egiñak urregorri.»

BESTELAN ONDO BAIÑA ... EZ ?

*Turroi biurturik
arri ta galipot,
tarteko bedarra
laztanki maite dot.*

*Berebil burpilla
gaiñetik zarrastan,
bideko bedarra
gitxik dabe laztan.*

Zaar eginda dago bedar gaztea bide erdian,
zaartuta eta sartuta arri artean. Baiña bizirik. Guztiz

mindurik eta erdi oriturik dago. Baiña bizirik. Aieneka dabil aspaldion, aieneka geratu barik. Negar malko baltz bat dauka dingilizka dardar begi baten...

Berebil aundi bat datorko ondora, berebil indartsu ta osasuntsu bat, gazte ta mardo. Eta aaldunen irribarre nasai zabal bat egiten dau arek bedar gaixoarengana urreratzean.

Eguzkia ere irribarreka dago udabarriko zeru urdiñean, eta erluzetan dizdiz jartzen dau berebillaren lepo leuna.

— Kaixo, bedar!

— Agur, Auto Jauna!

— Eguraldi zoragarria, e?

— Bai, ederra benetan!

— Ta...?

— Ba...!

— Zer, ba?

— Ai!

— Zer?

— Min. Ai, ene!

— Baiña...

— Badakizu.

— Jakin zer?

— Ba..., gose naz; egarri naz..., eta janaririk ez, edaririk ez, dirurik ere ez, ta, gaiñera, ezin

joan iñora, basamortu lakar onetan egon bear,
bakar-bakarrik. Ai!

— Baiña...

— Ikusten nozunez, bakartade ikaragarri onetan
bizi naz, bizi edo... Ementxe nago seniderik eta
adiskiderik gabe; txoririk, erlerik, pinpilinpauxarik
gabe... Arriak eta galipotak estutu egiten nabe, eta
leortu. Jo abazuzak ere noizik bein. Zuok autook
ere zapaldu egiten nozue zuen burpilpetan... Eta
txilindroiak? Ai, alper-arri aundi bildurgarria, za-
paltzaille izugarria! A etorri daitenean...

— Bestelan ondo baiña..., ez?

— Bai, Auto Jauna! Bestelan oso ondo...

*Bestelan oso ondo
bedar erdi illa.*

*Badoa, badoa,
bizkor, berebilla...*

*Bedar ori-berde,
bideko bedar on:*

*Bizi gurearen
bultzakada sakon!*

*Alegi zaarren
alegi, zu, bedar;
gure erri zaitut,
gure erri zaar.*

*Zuk emon deustazu
indar ta adore;
zugaitik biurtu
nire luma lore.*

*Lore nire luma,
biotzean samin;
arrizko bidea
lorenz bete ezin.*

IDATZ ETA MINTZ

— Eiii! Erranbidek bikiak izan ditu..., bikiak izan ditu. Gaur goizean izan ditu..., ditu. Eta siamesak, soinkideak..., soinkideak. Eeee! Erranbideren etxean bikoitzak jaiο dira, bikoitzak eta soinkideak..., soinkideak. Txiu, txiu, txiu! Biki siamesak euki ditu Erranbideren emazteak..., emazteak. Bai, bai, gaur goizean izan da, eta oso ondo dagoz..., oso ondo dagoz. Brrra, brrra, brrra! Kurrra, kurrra, kurrra! Entzun, entzun! Biz, biz, biz! Potx, potx, potx! Au barri pozgarria! Au poz barria! Biki soinkideak izan ditu gaur goizean Erranbidek..., Erranbidek. Zoragarriak dira..., dira. Txitxi, txitxi, txitxi!

Kutx, kutx, kutx! Biki soinkideak..., biki soinkideak. Erranbidek..., Erranbidek. Gaur jaiegun..., jaiegun. Ospatu dagigun..., dagigun. Eiii...!

Barri zabaltzaillearen deiak eta deiadarrak, arbolarik arbola ibilli ondoren, oiartzundu egin ziran trokarteko aitzetan eta deiez eta deiadarrez bete zan Ekidazu guztia. Eta izadiaren orfeoi nabarmena Erranbideren bikien jaiotza ospatzen asi zan milla abesti bateratsu kantatuz eguzkiaren zuzendaritzapean.

Txori txirripitxiolarien biboliñen soiñu koloretsuak zibuka ebilzan abesti artean. Txirritxirrien kirkir eguzkitsu etengabeak baretu egiten eban erreka atsozaartuen txutxutxu zurrumurrutsua. Ugaraxoen gitarra zaar gozakaitzak lakartu egiten eben aizearen txistu eztitsua...

Jazoera ospagarria izan zan, izan ere, Erranbideren biki soinkideen jaiotza!

Erranbideren etxean bertan ere bazan kantu ta algararik ugari. Telebisiñoakoak, irratikoak eta periodistak ere antxe egozan, orain emen, gero an, geldid egon eziñik, dana jakin gurarik, dana artu nairik.

— Leenengo jaio danari *Itzjario* esango deusagu, eta *Itzeder*, bigarren jaio danari —esan eban pozaren pozez Erranbidek.

— Ez. Ez orixel! —erantzun eutson emazteak berealaxe.

— Ez?

— Ez!

— Zer, ba? —samurkiro ta laztankiro Erranbidek.

— Izen itsusiak direalako.

— Politak direala uste dot, ba, nik.

— Zera dira politak!

— Zeintzuk ipiñiko deutzaguz orduan?

— Leenengo jaio danari *Mintz* jarriko deutzagu, eta *Idatz*, bigarren jaio danari.

— Biak bat izanik, *Mintz* *idatz* deitzea ez ete litzake oba? —esan eban albotik apal-apal periodista gazte batek.

— Ez. Orrela izatekotan ere, oba *Idatz* *mintz*, politagoa da ta, eta gozoagoa belarrirako. Baiña ez, ez... Bat dira baiña, bi ere badira, eta *Mintz* eta *Idatz* esango deutzagu, *Mintz* jaio da ta leenengo. Edo *Idatz* eta *Mintz*, bestelan, bata zein bestea jaio leenengo bardin da ta. *Idatz* eta *Mintz*...? Bai, politago onela, politago, bai. *Idatz* eta *Mintz* esango deutzagu. Esateko ere errezago: *Idatz* eta *Mintz*. Ez dozue uste?

— Bai —erantzun eben Erranbidek eta telebisi-
ñoakoak eta irratikoak eta periodistak.

Eta esan ta izan, orrela izan zan: Erranbideren
biki siamesak Idatz eta Mintz izan ziran.

Eta egunak joan eta egunak etorri, titia edan eta
titia edan, urteak joan eta urteak etorri, edan eta
jan, jan eta edan, andi egin ziran.

Idatz baiño aundiagoa ta zabalagoa ezan Mintz
eta bizkorragoa ere bai oiñez ibiltan. Zabar samarra
bai baiña, oso argia, alaia ta errikoa zan Mintz.
Idatz, ostera, serioagoa zan, eta oso neurtua ta
zeatza.

Irudimen onekoa ta ateralditsua zan Mintz, eta
beingo baten ikasten zituan etxeko, auzoko, erri-
ko..., Ekidazu osoko esakerak, ipuiñak, errefranak,
kantu zaarrak eta abar. A jaiotzean Erranbidek esan
ebanez, itz jario bat zan, bertsolari jator bat.

Adimen onekoa, zan ostera, Idatz, eta jakintsu
argia ta sakona, eta Mintzen berezko jakituria batu,
meaztu, zuzendu ta edertu egiten eban, eta idatzi.
Olerkaria zan Idatz.

Berezko, Praktiku ta Konkretu esaten eutsen erri-
tarrak ezizenez Mintzi. Eta Idatzi: *Astraktu, Lojiku*
ta *Teoriku*.

Ezbardiñak izan arren, ondo konpontzen ziran biak, batak besteari lagunduz. Bi izanik, bat zirudien.

Pozik egoan Erranbide bere bikoitz soinkideen nai ta nai ezko alkartasuna anaitasunezko ta gogozko alkartasun biurtu zala ikusirik. Eta maiz gogoratzen eban aiek jaiotzean emagiñak esandakoa:

— Asarre edo adiskide, soinkideok soinkide. Ez aaztu. Erranbide, esaera zaar au. Eta beste barri au ere ez: Idatz eta Mintz batean bi, luzaro ezin banan bizi. Ain zuzen ere, alkarturik, beti alkarturik bizi izateko jaiok dira. Baiña begira: Oba izango dala askatasuna bientzako ta, soinkideok banatzea gura izango dozue, bearbada, biar-etzi, al bait ariñen banatzea... Ez egin orrelakorik, Jainkoarren! Geldi, mesedez, Erranbide. Ez banatu sekula soinkideok. Ez. Izan ere, bizi izango badira, alkarregaz bizi bearra izango dabe, bat egiñik bizi bearra. Ez banatu, ba, iñoiz ere, Idatz eta Mintz. Entzun? Nik esanenik ez dozu au, badakit badakizuna ta. Baiña, alan eta guztiz ere, badaezpadan..., aaztu ez daki: zun diñotsut, kargotu zaitez. Naiz ta aundiago azi Mintz, naiz ta asarretu Idatz, ez banatu, ba. Bion ondamendia letorke bestelan, bion ondamendia eta zeuon ondamendia ere bai. Kontuz, Erranbide! Zuur

ibilli, ta gogotan artu esan deutsudana. Ez egin jaramonik sasi-jakitunen esanari. Zaarren esaerak, guztiak jazoerak.

Pozik egoan Erranbide bere soinkideekaz. Eta egotekoa zan. Baiña, alan ere, zirikatu egiten eben bere adiskideak; zirikatu, Idatz eta Mintz banatzeko eskatuz, bein eta barriro.

— Iñoiz ere ez banatzeko esan eustan emagiñak —erantzuten eutsen Erranbidek.

— Emagiñak? Zer ekian, ba, arek, atso zaar arek? Sasi-medikuen zerak, besterik ez. Ara, Erranbide: Uriburuko osagille jakintsuak esan deuskue. Bai. Sarri askotan esan deuskue: Kaltegarri jakela Idatzi ta Mintzi beti alkarregaz ibilli bear ori, eta Kaltegarri jatzula zeuri ere. Obeto ibilliko litzatekezala banan...

— Ez dot uste.

— Baietz, ba, Erranbide. Mintzen berezkotasun etorritsua ito aiñean darabil Idatzek. Eta oso tamalgarrria da ori. Beste alde batetik, Idatzen zeaztasun jakintsu ta apaiña naasteborrastetu egiten dau Mintzek.

— Ori bai baiña...

— Banatu ta askatu egin bear dozuz. Eta ainbat lasterren egin ere, bakoitza bakoitzago izan daiten,

bakoitzaren nortasuna sendoagotu daiten... Zer diñozu?

— Ez dakit, ba...

— Ezbaian zagoz?

— Bai. Zuok diñozuen egia izango da baiña, emagiñak esana ere...

— Egiak bide bat baiño ez dau, Erranbide. Ez aal zaitugu adiskide?

— Bai, bai. Adiskide bai baiña, bildur naz.

— Bildur? Ez zaitetz kokoloa izan. Uriburun dago etxe bat soinkideak banatzeko. Beren-beregi orretarakoxe egiña. Eroan ara Idatz eta Mintz. Eroan, eta beingo baten banatuko deutsuez an ango banatzaille entzutetsuak. Goazen, Erranbide. Ez zaitetz bildurtu. Ikusiko dozu zelan poztuko zaran gero. Goazen. Bazatoz...?

— Joan joango nintzateke baiña...

— Bai ala ez?

— Ta gero...

— Gero, otz ez dana, bero. Ia, goazen arin.

Ekin eta ekin, ekiña okerra da ta, azkenean baietza emon eutsen Erranbidek beronen adiskide tematiei. Ta esan ta egin, Uriburuko banatzaille

ospetsuengana eroan zituen Erranbidek Idatz eta Mintz. Adiskideen auto eder zuri baten eroan zituen.

Besarka ta mosuka, ezezka ta aineka joan ziran Idatz eta Mintz, mozkorti bi legez, zoro bi bezela, gaixo biren antzera. Ez eben banatzerik nai, ezergaitik ere ez.

Erranbide berak ere ez eban nai aiek banatzerik baiña..., ez eban nai baiña, adiskideen bultzakada ta aupada ta ekiñak zorabiotu egin eben gixajoa.

Illuntzea zan Idatz eta Mintz banatzailleengana eldu zireanean, illuntze larria. Kalerik-kale ta etxerik-etxe, ariñeketan etorren gau baltza. Eta berealaxe sabeleratu eban Uriburu. Bere sabel erdimintsura sartu eban gau baltzak Uriburu, urrengo goizeko egunsenti argitan barriro jaio eiten.

Indiziño bana emon eutsen leenengo, nai ta nai ez, Idatzi ta Mintzi, indiziño mingarri bana. Eta derrigorrezko lotara joan ziran berealaxe.

Ameseta asko egin eban Mintzek: «Bakarrik egoan gela argitsu baten. Eta gela argitsua izan arren, ez eban ia ezer ikusten. Itsutu egin ete zan, ba? Ez ekian non egoan... Banatzaille mordo bat agertu zan bere aurrean, mozorroz jantzirik eta kutxilloekaz. Kutxilloekaz? Aizkora batzuk ere baego-

zan an, eta bei zaar bi murrusaka, eta okela zatiak eskegita odoletan, telebisiñoko anuntzio baten agertzen ziran okela zatiak... Aragitegiren baten ete egoan, ba? Nonbaitera joan gura eban, andik iges egin, alde banatzaille doillor aiengandik... Aal izan baleu bai baiña, ezin, ezetara ere ezin. Ezin ikusi, ezin ibilli, ezin arnasarik artu... A zan estuaren estua eta larriaren larria! Eta banatzailleak beragana etorkozan, beragana ganorabako siñuak egiñez, beragana zuzen eta barre algaraka, eskuetan kutsilloak zituelarik, beragana... Belarriak eta surra moztu egin eutsezan... («*Artipau*», esan eban leenengo banatzailleak). Biotza eta begiak atara... («*Alaba, alabea, alabe, alabi, alabia*», esan eban bigarren banatzailleak, eta «*txakurrei, txakurrai, txakurrei, txakurra-ri, txakurrer*», irugarrenak). Anak txikitu, eskuak ebagi... («*Noa Bilbora, aitari ikustsat Bilbon...*»), esan eban laugarren banatzailleak). Zati-zati egin eben azkenean... («*Nork josiko ditu zatiok?*»), itandu eben beste banatzailleak). Zati-zati eginda egon arren, bizirik egoan, oster, bizirik. Bizirik? Norena zan, orduan, an kirofanoaren gaiñean luze egoan gorpua? Berea zan, berea bai. Berea? Zelan baiña? Gorpua osorik egoan eta bera zati-zati eginda, gorpua gorpu eta bera bizirik. Bizirik, bai, ziur. Nor zan, ba, kirofanoaren gaiñean egoana? Idatz? Ez,

Idatz ez. Ala bai?, Ez, bera zan. Eta Idatz? Ez egoan beragaz... Non ete egoan? Nogaz? Zelan? Bizirik ala ilda? Illerrian? Ene! Bera ere Ekidazuko illerrian egoan orain, banatzaillerik gabe, autsez beterik, otzak illik, lotan...»

Goizaldera arte egin eben lo Idatzek eta Mintzek, eta banaturik egozan ixartu zireanean, eta oso ondo, antza.

Telebisiñokoak, irratikoak eta periodistak ere antxe egozan, euren ondoan, zain.

Euria zan kanpoan, zarra-zarra, eta oso illun eta otz egoan. Neguko goizaldea.

— Zorionak, Erranbide, zorionak!!!

— Eskerrik asko, milla esker, esker mila! Esker mila, milla esker, eskerrik asko...! —erantzun eutsen Erranbidek banatzaillerei, adiskideei, telebisiñokoei, irratikoei, periodistei eta Idatzi eta Mintzi, pozaren pozez.

Emagiña etorri jakon burura bat-batean Erranbideri, emagiña eta beiñola emagiñak esandakoa.

— Ba! Jakiña. Emagiñaren jakituria ta esanak eta auntzaren gauerdiko eztula, bardin samarrak. Jakiña. Eta ainbeste urtetan euki ditut loturik Idatz eta Mintz..., atso zaar bategaitik! —esan eban bere artean, irribarre gozatsuz.

Idatzen eta Mintzen banatze ori zala ta, ba, pozik egozan danak... Danak? Urduri egozan, izan ere, banatzaille batzuk. Ixillik, baiña urduri, artega. Zergaitik? Idatz zurbildu egin zalako. Gerizpetako lora bat zirudian, margul-margul.

Erranbide bera ere konturatu zan.

— Zer? —itandu eutsen banatzaillei.

— Ez, ez da ezer. Egon nasai, Erranbide.

Mintz ere ubeldu, berdoztu, morantzatu egin zan.

— Zer? —itandu eutsen Erranbidek barriro ere banatzeillei, bera ere apur bat urdurituz.

— Ez, ez da ezer, ez da ezer. Zagoz trankil —erantzun eutsen aiek barriz ere.

Zerbait bazan, arnasa barik gelditu zan gerotxoago Idatz eta. Mintz ere bai.

Ara ta ona, eziñegonez, estu ta larri ebilzan banatzailleak. Ara ta ona, ariñeketan, izerditan, ez-titan ebilzan telebisiñokoak, irratikoak, periodistak.

— Ez da ezer, ez da ezer, Erranbide. Ikusiko dozu —esaten eutsen adiskideak Erranbideri.

Arnasa artifizialki artzen jarri ebezan Idatz eta Mintz, eta indiziñoz bete, eta igortziz, eta...

— Banatu dozuezalako izango ete da? —galdetu outson Erranbidek banatzaille bati.

— Bai zera! Ez, ez, ez.

Geroago ta zurbillago egin zan Idatz, eta gogortu. Geroago ta ubelago, ostera, Mintz; ubelago ta bigunago.

Egiñalak egin ebezan banatzailleak Idatzek eta Mintzek bizirik iraun egien baiña, alperreko aalegiñak izan ziran.

Egunak joan eta egunak etorri, urteak joan eta urteak etorri, Idatz momia biurtu zan, eta Mintz usteldu ta desegin.

Lurperatu egin eben Mintz Ekidazuko illerrian. Idatz, ostera, museo batera eroan eben, eta ango bitrina eder baten sartu. Eta Erranbideren adiskideak auxe idatzi eben bitrinearen barrenean urrezko letraz:

«IZANAREN IZANGOKOAREN IZANA»

Erranbide mututu egin zan, ta gaixotu, ta il andik lasterrera.

Izadiaren orfeoi nabarmena ere mututu egin zan.

ARRASTAKA

Aitz punta bateko gaztelu ederrean eguzkia dizdiz. Gazteluaren ate aurrean Arrano jauna, eguzkia artuz bere erreñuari begira.

Alakoren baten, Marraskulu, bere erreñuko bealdeko serbitzari bat eltzen jako narraz, astiro-astiro ta makur-makur, bere atzaparpetara.

— Marraskulu! —deitzen deutso Arrano jaunak.

— Ona emen zure serbitzaria, Arrano jauna, jaunen jauna! —erantzuten deutso Marraskuluk, bere adartxo biak dardar dituelarik.

— Baiña zelan eldu zara, ba, zu onaiño?

— Arrastaka.

ESKOIKALE, EZKERKALE TA ERDIKALE

A ere bazan izatekoa: alkarregaz egon bear beti, alkarregaz ibilli bear beti, ta alkar ikusi zein! Neu nausi edo musturrak ausi, adiskidetasuna gorrotoz jantzi.

— Zorri il biztua baiño pizti txarragorik ez dago. Eta orixe baiño besterik ez da Eskoikale, arropuztu ori! Orixen zorri il biztua, edo zorri il bizturen baten semea, edo lobeia, edo illobea; bardin da. Orrexegaitik esaten dau beti orrek: gure asabak, gure ugazabak, gure abizenak, gure izkuntza zaarra, gure leenagoko leenagotasun zoragarri gogoangarria, gure...

Aspergarri egiten jat orren jarduna, atzelarien jarduna. Ibilli ere atzera begira ibiltzen da ori, eta kontuz, astiro-astiro, labankadarik egin ez dagian, jausi ez daiten... Pikutara joan daitela bere jauntxokeria, andikeria, jakitura, arrokeria, bere usain gozoa! Ala ortik! Erdikale joan daitela orregaz, Erdikale urardotua, Erdikale bildurti zentzunduna, Erdikale ipurdimunlari jatorra..., kaka, orixe! Ala ortik biok aizea artzera! —esaten eban Ezkerkale ausartiak.

— Azeak berea dau kirtena, kaleak ez dau izan bear urtena. Eta Ezkerkale urtenegia da, ausartiegia. Ez dau lotsarik ezertarako, zikin ganorabako orrek! Apurtu ta apurtu, aurrera ta aurrera..., ta zer? Ezer ere ez; etxe zaarra desegin ta barririk egin ez, txabolarik ere ez. Ezer ere ez; inguru guztiak naastebo-rrastetu ta baketan dagoanari baketan itxi ez. Alperkeriaren alperkeriak sortutako eziñegonaren eziñegona! Orixe baiño besterik ez da ori. Nora joango zara, ba, orrelakoekaz? Zoroetxeren batera edo presondagiren batera, araxe. Eta Erdikalegaz? Iñora ere ez gixajo orregaz. Dana dala, Ezkerkale zantar orregaz baiño naiago dot onegaz ibilli... —esaten eban Eskoikale jakitunak.

— Adiskidea, nola zara? Zu bezala ni ere ala. Ertzera joan gura dabe Eskoikalek eta Erdikalek?

Joan daitezala, baztarzaleok alakook! Neu ere geroa-go ta erdirago jarriko naz, ta kitu! Baiña ainbeste zirriparra zertarako? Zer uste dabe, ba? Ba aal dago erdiko bidea baiño bide seguruagorik? Biderdian gelditzea ala erdibidetik eltzea, zein ete da oba? Erdibidetik eltzea, jakiña. Etorriko dira, leentxoago edo gerotxoago, niganantz. Orixe bai. Eta adiskidetu nairik etorriko dira etorri ere. Ziur! Bestelan... —esaten eban Erdikale apalak.

Eskoikale, Ezkerkale ta Erdikaleren alkar ikusi eziña zala ta etzala, kantu barregarriak kantatzen eutsezan orrei Kaleuriko beste amar kaleak, leiorik ate eta aterik leio.

*«Iru, iru, iru
eta lau amairu.
Eskoikale,
Ezkerkale,
Erdikale,
beti alkarregaz bizi
ta ezin alkar ikusi.*

*Eskoikale aaldun
beti bakezale
bera dan arte
jauntxo eta jabe.*

*Ezkerkale beartsu
eziñegon utsa,
buruan biotza
eta aurrerakuntza.*

*Erdikale erdiko,
ez jan eta ez lan,
iñoren menpean
bien bitartean.»*

Kantu oneek entzuten ebezenean, mindu egiten ziran iru kale asarretuok. Baiña, alan eta guztiz ere, ez ziran adiskidetzen. Bai zera!

Bein baten, udazkeneko jaiegun eder baten, eguzkia artzen egozan irurak alkarren ondoan, beti legez.

Arlanduz, marmolez, pinoteaz eta eskudoz jantzi-rik egoan Eskoikale. Adrilluz, lurrez, karez eta grafitoz, Ezkerkale. Eta zementoz, plastikoz, dendaz eta anuntzios Erdikale.

Zaar samarra bai baiña, aundia ta indartsua zan Eskoikale, eta jakintsua. Gazte zapazto bizkor odoltsua Ezkerkale, eta ameslaria. Lodikote txaparro bat Erdikale, eta trebea.

Antxe egozan, geldi ta mutu, noizean bein azpitik alkarri destainaz begiraturaz. Alakoren baten, jakiña, Ezkerkale ausartiak eten eban ixiltasuna.

— Zelan, Eskoikale ospetsu ori?

— Zelan..., zer? —erantzun eutsan Eskoikalek gogo aundi barik.

— Zelan zure gaixoa?

— Nire gaixoa?

— Gaixorik zagozala entzun dot.

— Gaixorik ni? Ez nekian gaixorik nengoanik.

— Bai, antza. Eta zureak laster egingo dauala entzun dot.

— Entzun? Ala zeuk asmau?

— Egia bada, bardin da.

— Asi zara, barriz ere...

— Asi ez, amaitu baiño.

— Zagoz ixilik, mesedez.

— Neu ixillik, gaiñera? Ez orixe. Usain gozo ta pitxi eder eta guzti ere, gaixorik zagozala esan deuste, eta...

— Zeu bai zu, zeu gaixorik, zikin oril!

— Garbitu nagizu, zikin gogaikarria naz ta. Sendotu nagizu argal txatxar bat naz ta. Osatu nagizu, guztialdun orrek!

— Neu loituko nintzateke zu garbitzean...

— Ori, oril! Bardintzerik ez dozu gura zuk, bakezale orrek! Ondo bizi danaren bake santu zo-

riontsua gura dozu zuk, bakea erlejiñoz, politikaz, kulturaz, izkuntzaz... Zer zaitut zu ere, bada? Neu lakoa, neu lakoa...

— Zeu lakoa? Zertan?

— Parkatu. Txarto esan dot. Ez naz zu lakoa. Zure azal fiña ondo jandakoaren azala da; zure esaldiak arrian idaztekoak dira; zure...

— Ixildu zakidaz.

— Besterik ezean, komunean bardin samarrak izango garala uste dot. Ezta?

— Ganorabakoekaz dabillena...

— Ganorabakotu. Badakit. Zuk zer diñozu, Erdikale?

— Nik ezer ere ez. Ekin zeuek.

Barriz ere, mututu egin ziran iru kaleok. Baiña eziñegonez egoan Eskoikale. Etzan errez urduritzen baiña..., Ezkerkaleren ekiñak atara egin eban bere senetik. Eta ezin luzaro ixilik egon. Ezin.

— Noren lepotik bizi izan zara zu orain arte, ba, Ezkerkale? Neure lepotik. Norgaitik zagoz zu bizirik, ba? Neugaitik.

— Zugaitik?

— Bai. Ez legoke Ezkerkalerik Eskoikalerik gabe Eta Erdikalerik ere ez.

— Ederto! Egia da ori, baiña iruntzietara. Beste au ere egia da, baiña eratarra. Entzun: Neugaitik, neugaitik zagoz zu, Eskoikale, bizirik; neure aalegiñekaitik, neure izerdiekaitik, neure aurrerapideekaitik. Neugaitik zara zu zareana. Ez legoke Eskoikalerik Ezkerkalerik gabe. Eta Erdikalerik ere ez.

— Zuok baiño leenagokoak gara eskoikaletarrok.

— Bai? Zergaitik? Ezkerkaletterrok bai bagarala zuok baiño askoz leenagokoak.

— Nondik dakizu, ba?

— Eta zeuk nondik dakizu, ba?

— Badakidalako.

— Zer?

— Axe!

— Zera dakizu zuk! Nik badakit ez dakidana, baiña ez dakizunik ere ez dakizu zuk.

— Pikutara zoaz itz jokookaz.

— Zoaz zeu.

— Zeu, ni ez. Eta laster joan ere.

— Zeu.

— Zeu.

Ixilik egoan, bien bitartean, Erdikale. Baiña bere lagunak eztabaidaka ikusirik, berotu egin zan a ere, azkenerako.

— Baiña ainbeste eztabaida alperreko zertarako? Zuok biok norgaitik zagoze bizirik, ba? Norgaitik? Esan! Neugaitik, Erdikalegaitik —esan eutsen Erdikalek Eskoikale eta Ezkerkaleri.

— Zugaitik? —itandu eutson arriturik eta urduri Eskoikalek.

— Ez orixe —trankil Ezkerkalek.

— Bai. Ara: Ni barik bat izango ziñateke zuok biok. Eskoikale edo Ezkerkale izango ziñateke, baiña bat bakarrik.

— Ezkerkale ez —esan eban Eskoikalek.

— Eskoikale ez —esan eban Ezkerkalek.

— Parkatu. Barriro esango dot, ta ez asarretu. Begira: Ni barik bat izango ziñateke zuok...

— Baiña ori ez —Eskoikalek.

— Zu ere ez —Ezkerkalek.

— Esaten noana esaten itxi egidazue, ba!

— Aurrera —Ezkerkalek.

— Bai —Eskoikalek.

— Ba, esan dodanez, bat izango ziñateke zuok ni barik. Baiña ni barik ezin izan zuok zeuek. Ezin izan Eskoikale edo Erdikale, Kale baiño. Ikusi, ba, zelan bearezkoa nozuen...

— Bai baiña... —Eskoikalek.

— Berba egiten itxi egiozu, ba! —Ezkerkalek.

— Zertarako asarreturik egon? Irurok gara pre-miñazkoak bata bestearentzat. Zer dala ta, ba, alkar ikusi eziñik ibilli gu beti? Adiskidetu gaitezan. Eta eskoiratuz, ezkereratuz, erdiratuz, edertu dagigun Kaleuri kalez, loraz eta abesti ederrez.

— Konforme nago ni —esan eutson Ezkerkalek.

— Ni ere bai —Eskoikalek.

— Gora Erdikale! —esan eban orduan bizturik oiuka Ezkerkalek.

— Gora! —erantzun eutson Eskoikalek.

Txikitan ikasiriko abesti bat kantatzen asi zan berealaxe Erdikale.

*«Bat eta bi ta iru,
irurok ezberdin,
lanean ari gara
pozik elkarrekin.»*

Eta Eskoikale, Ezkerkale ta Erdikale adiskidetu egin ziren. Eta pozaren pozez, billoiztu egin ziran irurak, eta biribilketa bat egiten asi... Baiña zorotzat artu zituezan («streaking» egitea ere galazota egoan, gaiñera), eta atxilotu ta zoroetxe batera sartu ebezan beingoan.

Or dagoz orain nonbaiten erdi zoraturik.

BAIKOR ETA EZKOR

*Erdi beterik
ta erdi utsik
zatoa;
ezin ohea
ta indargea
ardoa;
bero, ausarti,
epel, bildurti,
gogoa:
Baikor ta ezkor
bi mozkor.*

ABERETASUNA TA ABEREKERIA

*Erdimiñaren miñez
laiño baltz ernaria;
irribarrez ondoan
emagin eguzkia.*

*Trumoi eta aizearen
urruma urduria
negarrez ikusirik
euri jaioparria!*

*Negar-otsa dardarti
aizearen altzoan;
txalapartaren otsa*

*auri tantak basoan.
Errekatxo zuzenak
usategi-lepoan,
ta barruan uso bi
«Marti-dantza» gozoan.*

*Barriz ere egin dau
usamak arrautzea;
eta abi zaarrean
itxaropen betea.
Ez katu, ez arratoi,
osasun ta bakea,
nork leukean betiko
usoen aterpea!*

Mosu arin bat emon deutso usaitak usamari. Eta itz gozoz edertzen dau: «*Kutuntxo, ederra zu, oso ederra zara! Mosu bat, zure aotxoaz mosu bat emoidazu!*»

Asarre dagoz senar-emazte bi etxe baten, asarre eta ixilik. Burruka dabilz beste bi beste etxe baten, burruka eta garrasika, auzo guztien pozarren. Betiko banandu dira beste senar-emazte bi beste etxe baten. Beste bi ere...

Kurrunka dabilz uso maiteminduak. Usaitak estutu egiten dau besartean usama. Eta pozik, eztitan, au usaitaren egopetan. Eta itz gozoz edertzen dau

usaita: «*Ederra zara, kutuntxo, zu bai ederra! Bikaiña benetan zu, ene maite, txit zoragarria!*».

Birao jaurtika dabilz gizon batzuk lantegi baten, baita andra batzuk ere portu egal baten. Ondatu egin dau berba gordiñez gizon batek andra bat kale bazter baten. Ganorabako berbak entzuten dira beste nonbaiten ere.

Arrotu egin jakoz usamari bere luma zuri garbi bigunak pozaren pozez. Eta usaitak loraz betetzen dau: «*Nire maite, nire atsegin iturri! Zu bai ederra! Bai zu txairo polita! Lilluragarriak zure itzak! Ene usoa, ene ederra!*».

Ume galdu bat lurperatu dau emakume batek. Bere sabelean dau oraindiño beste batek, baiña prest lurperatzeko. Maitekeriak egiten dabilz gizonezko bi; besarka eta mosuka andrazko bi ere.

Balet zoragarri bat egiten diardu orain usamak, egoak zabalik. Usaita zoraturik dago ari begira, eta kantari: «*Ene ederño! Zatoz, negua joana bai da. Ez da geiago euririk. Atertu dau. Landa lorak agiri dira. Olerki aroa eldu da. Dagoaneko, gure alderdi oneetan usapalaren urruma entzuten da. Pikondoan aleak ernetzen doaz, eta maastiak loratan usain ederra zabaldu dabe. Ene ederño! Zatoz.*»

Euren «lanera» doaz lau neska, minigona nabarmenez jantzirik. Txistuka asten dira mutil batzuk aiek ikusirik. Lizunkeriz beterik dagoan nobela bat irakurtzen dago beste mutil bat. Irudi lizunez beterik dagoan aldizkari bat ikusten beste bat.

Usaitak laztandu egiten dau usama. Usamak laztandu egiten dau usaita. Maitaleak maitatua maitekiro maitatuz, usoak maiteminduen zeruko ateetan dagoz, zorabioturik, berezko berezkotasun zuzenaren lilluragarritasunean: «*Ain dira ezti zure itzak, ain da polita zure mosua...! Zorabiotu egiten nozu, ostu egiten deustazu biotza begiratuaz batera. Zure maiteketak bai zirrarragille!*».

Amabost urteko neska bat bortxatu dau ogeitamazortziko mutilzaar batek. Diruz erosi dau neska gazte polit bat aberats batek. Pastilla batzuk erosi ditu botika baten andra ezkondu batek bere «maitearengana» joateko. Neskazaar bat bere txakurraz maitemindu da. Neskatiilla baten sabelean dagoan umetxoa iltzera doa atsozaar bat...

Usoak maiteminduen zeruan dagoz: «*Ni nire maitearentzat naz eta nire maitea niretzat. Eriotza baizen aaltsua da maitasuna.*»

Gizonezkoak eta andrazkoak iguiñaren inpernuan dagoz.

BASAMORTUKO ROBOTAK

Gerrate zital baten ondoren izan zan. Basamortuan egozan. Bakartadean. Aineka. Eta asarre bizi-tan. Robot bi.

Bata itsuturik egoan. Bestea anka barik. Eta geldi egozan biak, ikusi eziñik, ibilli eziñik. Geldi, baiña eztabaidaka, alkarri irainka.

— Begibako! —ankamotzak itsuari.

— Ankamotz! —itsuak ankamotzari.

Aizea agertu zen, alakoren baten, nonbaitetik, areagaz dantzari. Eta laztandu egin zituan robotok, eta abesti gozo bat kantatu eutsen gero maitekiro, aiek adiskidetu nairik.

*«Batera, bestera,
aurrera, aurrera!
Auxe zuen zeregin,
zuen aalegin,
gure zeregin, gure aalegin.
Zu orren begiekin,
ori zure ankekin,
aurrera alkarrekin.»*

Baiña geldi egozan robot biak. Geldi-geldi. Ez eben zirkiñik egin.

Aurrera ta aurrera ekin eutson aizeak kanta kantari, aiek adiskidetu ta adoretu gurarik.

Alan ta guztiz ere, geldi robotak. Geldi ta asarre bizitan, eta eztabaidaka.

Olantxe egon ziran geroago ere ordu askotan, egun askotan, urte askotan...

Azkenean ugerrak jan ebazan. Erdoitu egin ziran. Ezereztu.

EKIDAZUKO ASTASENDIA

Orain urte asko, batek badaki zenbat, alkartasunean bizi izan zirean abere guztiak, alkartasun pozgarri baketsu baten.

*«Bat egiñik guztiak
alkarren artean,
bizi ziran etsai gabe,
kontentuz, bakean
Otsoa ta ardia
zelai zabalean
sarri ikusten ziran
biak jolasean.»*

Zoragarria izan zan Abereta eta Aberetako bizi-tza aldi aretan. Eta Ekidazun, Aberetako baztartxo baten, asto famili bat bizi izan zan: astaita, astamata zazpi astakume, zein baiño zein laisterkariago ta arrantzalariago.

Akerrak, azeriak eta erbiak izan ziran aien auzoetako lagunak. Eta udabarriko eguzki argi, lora koloretzu, txori kantari ta bedar guria agertzen zireanean, jaialdi ta jolasketa itzelak egiten zituezan alkarregaz, astategiaren ondoko zelaian, abesti alaiak biribilketan kantatuz.

*«Tan parran patan,
akerra dantzán,
astoa bibolin jotén,
azeria suari puzka,
erbia urun eralgiten.»*

Bein baten, kanta-kantari eta dantza-dantzari ziarduelarik, orroe zoli indartsu bat entzun zan.

Eta gelditu egin ziran danak. Eta ixil-ixilik eta dardar jarri ziran.

Beste orroe bat entzun zan.

Akerrak, azeriak eta erbiak alde egin eben ariñketan nonbaitera.

— Nor ete da? —galdetu eban ixil-mixilka astaitak.

— Piztiagakoren bat ete da? —erantzun eutson itaunka bildurrik gabe astasemerik gazteenak.

— Zertan ete dator? —galdetu eban astamak ere, bildurkilik astaita besarkatuz.

— Amurratu egin direala Piztiagakoak esan deuste leen Untxik. Lapinek eta Kukumixak —erantzun eutson semerik zaarrenak.

— Amurratu? Bai zera!

— Zer da ori?

— Amurratu...?

— Amurr...

— Goazen barrura arin. Goazen... —agindu eutsen astaitak.

Eta astategira sartu zirean asto guztiak, arrantzaka eta saltuka.

Irugarre orroe ikaragarri bat entzun zan. Orroe amurratua! Orroe izugarria! Eta zabaldu, luzatu ta ugaritu egin zan beingoan oiartzunean.

Ixilik egozan astoak eta zutunik, belarriak ere zutunik. Geroago ta larriago.

Eguzkia ere larritu egin zan bat-batean. Eta laiño arteko bere jauregira sartu, ta trumoia jarri eban atezain.

Illunak inguratu eban astategia.

Laugarren orro bat entzun zan. Eta bosgarrena aren ondoren. Eta seigarrena, eta zazpigarrena, eta..., trumoia ere orroeka asi zan, orroeka eta negarez. Orroearen orro larria eta dana orroea!

Leoikume ta otsokume batzuk etozan astategirantz.

— Zer nai ete dabe? —esan eban astasemerik arrantzararienak.

— Ixxx...i! —esan eutson astaitak.

— Baiña...

— Ixxxxx...iii!

Orroeka eta eupadaka, berealaxe eldu zirean astategira leoikume ta otsokumeok. Eta ate-joka asi zirean. Geldi, ixilik eta dardar bien bitartean astoak. Alakoren baten, atea apurtu ta barrura sartu zirean arrapaladan kanpotarrok. Eta erpakadaka ta aginkadaka astoak agurtu ondoren, astategia eurena zala esan eben.

— Geurea da, geurea —esan eben garrasika ta negar baten astoak.

— Zuena? Noiztik ona? Zer dala ta? Zuena...? —erantzun eutsen arropuzturik irribarre maltzurrez leoikume bigoterre batek.

— Ba..., ba geurea dalako, orrexegaitik —esan eutson izardi larritan astamak.

— Ementxe bertan bizi izan gara astaldiz astaldi... —esan eutson urduriturik astaitak.

— Noizkoak zaree, ba? —otso argal ulezto batek.

— Gu ez gara iñoizko —asto guztiak batera.

Alperrik izan zan. Eztabaidaka leenengo ta burruka urrengo ekitaldia eginda gero, azkenean ekidazuarrak galdu ta piztiagatarrak irabazi ta nausitu.

Burrukaldia amaitu ondoren, itsu-itsuka olgau eben irabazleok astakumeekaz.

*«Astotxoa, gure astotxoa,
astotxoa, arrantzarik ez.
Buruan joko zaitut,
buruan, buruan, a!!!
Astotxoa, gure astotxoa,
astotxoa, arrantzarik ez.
Buruan eta begian joko zaitut,
buruan, begian, sudurrean,
aoan, okotxean,
belarrian, lepoan,
besoan...»*

Indarkeriaren indarra, indarbakoan negarra. Zer esan edo zer egin ez ekielarik, astaita ta astama zotinka eta zizpuruka egozan.

— Aurrerantzean gure menpeko izango zaree
—esan eban leoikume batek, olgetaldia amaitu ebe-
nean.

— Bai —erantzun eutson astasendiak.

— Ez —esan eban bere artean astasendiak.

Joan ziran leoikume ta otsokume amurratuok
astategitik. Joan ziran urteak ere. Eta, joanak joan,
poztasun barri bat erne zan Ekidazuko astategian,
iñoren menpean egon bearra astuna izan arren.

Piztiagakoen baimenez, jakiña, barriztau egin
eben astategia gorostiz, larrosa gorritz eta lirioz.

Baiña, alan eta guztiz ere, eziñegonezko kezka
iraultzaille batek irakiten eban astoen biotzetan. Eta
kezka orrek eraginda, arrantzalariagotu egin ziran
astakume batzuk. Eta zirriparra ta matxinadak sortu
ziran Ekidazun. Eta leoikume ta otsokumez bete zan
erri osoa.

— Kontuz, astakumetxook, kontuz! —esan eu-
tsen orduan astaitak astakumeei.

— Betiko leloa! Betiko kontuzko kontua! —eran-
tzun eutson astakume azkar ausarti batek.

— Ta zer egin, enetxook?

— Onela bizitekotan, oba il, ta kitu. Kitu ta kitu,
asto bat il ta beste bat biztu.

— Ez, kutuntxook. Orrelakorik ez. Astakeriarik egin barik jagon bear dogu gure astotasuna. Gu geu gara ta gure geuretasuna geuregan zaindu bear dogu. Naiz ta aurretik erabilli, bere astotasuna zaintzen dauan astoa asto izango da beti.

— Eta beti astoak ardaoa ekarten era ura edaten?

— Gazte zagoze ta, bai ba, odola bizi. Baiña asto txikia beti astakume. Leoikume ta otsokume, asto illa jatean adiskide. Leen alan, orain olan, gero ez jakin zelan.

Astaitaren esanei eutsen jaramon aundirik egin astasemeak. Eta alakoren baten, ostikada bat emon ta zauriturik itxi eban astakume batek otsokume bat. Eta astakumerik gabe gelditu ziran astaita ta astama, atxilotu ta otso-abi batera eroan zituezan astakumeak eta.

Erpatitz bat artu eban andik lasterrera astaitak. Aberetatik etorren. Eta betaurrekoak atara, ta astiro-astiro irakurri eban, astama bere ondotxoan artega ta erdi negarrez ebalarik.

ABERELKARTE

Abereta

Aberetatik, katuillaren 24an

Astar morroiari

Ekidazuko astategira

Astar laguna:

Jakitun egongo zarala uste dogu zelan aspaldion naasteborraste zirriparratsu batzuk sortu direan gure artean. Au dala ta, aurten aurreratu egin dogu urteroko BATZAR NAGUSIA. Datorren astean izango da, katuil onen *28an* (az aaztu), goizeko seiretan, betiko tokian: *Basarteko Jauregian*.

Etorri, bada batzar interesgarri ta garrantzitsu onetara. Laister arte. Besarkada bat

Leoi Jaunaren aginduz:
«Luki Ipurdimunek»

— Ezin zarala joan esanez ankatitz bat bialdu, ta ez zaitetz joan badaezpadan batzarrera —esan eutson astamak astaitari, iru bidar erpatitza irakurri ta gero.

— Badaezpadan joan oba. Osterantzean...

Eta esan ta egin, gogorik gabe baiña, joan egin zan batzarrera astaita.

Abere asko batu zirean batzarrean. Eta beti bezela. Leoi Jauna egon zan danen erdian, batzar-buru, eta azeriak, otsoak eta tximinoak aren ondoan, azerikeak, otsokeriak eta tximinokeriak egiten, beti bezela.

Orroe dardartsu bat egin eban leenengo ta bein Leoi Jaunak, eta bat-batean ixildu ziran animali guztiak.

Sarrerako berbaldia egiten asi zan orduan azeri serbitzari bat. Eztul txiki bi egin zituan asi baiño leen.

— Leoi Jauna! Gure Jaun eta Jabe zaitugun Leoi ospetsu ta on ori! Gure agintari ta bakegille zuzena zaran Leoi Jauna! Jaunen Jaun agurgarri ori! Agur t'erdi! Otso, tximino, azeri lagun eta gaiñerako batzarkideok: ongi etorri ta agur! Badakizue gure Leoi Jauna asarre dana. Errazoiz gaiñera! Bai orixe! Aita on batek baiño maiteago gaitu guztiok eta gure bake ta zoriona gura dau. Berau dogu gure benetako serbitzaria, aberetarren serbitzari leiala, serbitzarien serbitzaria... Asko sufridu dau aspaldion orrexegaitik. Minduta dago beronen aurka egin diran eta beronen serbitzarien aurka egin diran astakeriakaitik. Bai, azpilana ta azpijana egiten diardue lotsa galduko maltzur zantar batzuk, gure Leoi beneragarria ta gu, beronen serbitzari zintzook ondatu nairik, eta gure Leoi biozbeeratsuaren agintzaritza ta gure serbitza izengatu ta arbuiatu gurarik... Baiña gure Leoi Jauna lagun ta jarraibide dogularik, laister azpiratu ta zapalduko ditugu gure etsai gaizto banaka

orreek, eta il egin bear badira il egingo doguz.
Bakoitzak berea eta bakoitzari berea...

— Ori ori! Gora gure Leoi Jauna!

— Gorall!

Orroeka, murrusaka, irrintzika, kurrinkaka, urrumaka, zaunka..., saltoka, ostikadaka, adarkadaka..., asi ziran suturik entzulerik geineak, Leoi Jauna, azeriak, otsoak eta tximinoak goraka goratuz.

Astaitak, ostera, ez eban arrantzarik egin; salturik ere ez; ezta ostikadarik ere. Ez eban ezertarako gogorik eta geldi ta mutu egon zan, azeriak itzaldian aitaturiko «astakeriakaitik» auznartzen.

Alkarrizketa luze ta bare bat egin eben gero batzarkide guztiak. Leoi Jaunaren eta batabestearen birtuteak adierazoz ta arerio zitalen jokabide okerrak gorrotatuz.

Ia asarre ete zan itandu eutson, atsedenaldi baten, azeri batek astaitari; ia zergaitik ez eban arrantzarik, ez salturik, ez ezer egin; ia konforme ez ete egoan... bildurrik gabe erantzuteko eskatzen eutson, ez eutsola ezertxo ere iñori esango ta.

— Leenengo ta bein, nire astasemeen barririk ere ez dakit eta badakizu...

— Bai, badakit, astar. Tamalgarria benetan! Baiña badakizu: zigortu bearrean egon diran arren,

okerkeriak egiten ibilli dira ta, ez doguz zigortu. Atxilotzea premiñazkoa genduan. Dana dala, nasai egon, laister ikusiko dozuz eta, barrero ete, astategian.

— Bai?

— Bai, astar, ziur, gure Leoi Jaunaren borondate onari eskerrak.

— Eskerrik asko.

— Ta zer? Zelan doa batzar au?

— Ondo. Baiña, alan eta guztiz ere...

— Zer?

— Zeozer esango neuke bildur ez banintz.

— Bildur? Zeren bildur baiña? Esan, astar. Esan esatekoa, bildurrik gabe. Ara: naiz ta kontrakoak izan, mesedegarri jakuz sarritan beekoen iritxiak.

— Bai baiña.

— Orrexek galtzen saitue: Ixilik egoteak edo zeuen artean mamar ibilteak.

Ekin eta ekin, zer edo zer lortu eban azeriak azkenean. Ain zuzen edo oker ere, Leoi Jaunaren utsegite ta akats batzuk agertu autsozan astaitak azeriari ixilpean. Azeriaren beraren faltsokeri ta oker ibilte batzuk ere bai. Baita animalien arteko berezko ta legezko eskubide ta ankabide batzuk ere.

Eskerrikaskoka entzun eutson azeriak astaitari.

Leoi Jaunaren itzaldiaz amaitu zan batzarra.

— Zalapartari okerren erruz asarrea barru-barrura sartu arren, samurkiro natorkizue, aberetarrok, nire narru ta ortzetako aberetar nabarrok. Zirriparra biurri ta lorraren amurruagaitik berba gogorrak jaurtitzera etorri bearrean, berba adikor ta irribarre samurrez natorkizue, gaurko batzar garrantzitsua auznarturik. Artu bardiñok eta bardiñagook, goitarrok eta beetarrok, eme ta arrok, artu eskerrik barnekoienak. Aurtengo zirriparrakaitik zerbait orroetu bearrean diardut. Parkatu, ez nator arrokeriz. Gogortasun jatorra gogortasuna jatorra da. Gogorke-riak gogorkeria dakar, gogorkeria bakarrik. Ta orre-xegaitik, naasteborrasteon sortzailleok arrapatu bearrean gagoz. Arrapatu, ba, doillorrok ta urrutiratu laister edo apurtu bizkor bizkar azurrak maltzur zantarroi. Azkar, aberetarrok. Zoritxarra baztartze-ko zuur. Eta birrindu bear badira okerrok, birrindu, erruki barik, ta lurperatu. Sartu ar gorrien errira... Eskerrark barriro. Datorren urtera arte. Agur.»

— Gora gure Leoi Jauna!!! Gora gure Leoi Jauna!!!

— Gora!!!!!!

Begi distikorrak malkoz bete jakozan astaitari. Eta astamari ere bai astategian, bere asto maitea gogoan ebalarik.

Gautu baiño leen egin eban alde astaitak batzarretik. Baiña gautu ta gero ere ez zan agertu astategian.

Astama zain egoan.

— Laster etorriko da astaita, laster —esaten eutson noizpeinka bere sabelean eukan astakumetxoari.

Baiña astaita ez zan agiri.

Astategiaren kondaira kontatzen eta kantatzen asi jakon, orduan, astama laster jaioteko egoan astakumetxoari.

*«Artoan danean arto,
ez danean lasto,
izan nire astakume
izan beti asto.»*

Goizaldean agertu zan astaita. Bide baztarrean ilda aurkitu, ebela ta, ekidazuar batzuk ekarren, illotz.

Iturri bi biurtu jakozan bere begi ederrak astamari. Eta erdi zoraturik ta erdimiñetan, arrantzaka asi zan.

TXIRORIK TXIROENA

*Diruduna genduan,
diruduna Don Juan:
Dirua emen,
dirua or,
dirua an...
Baiña oso pobrea zan.
Dirua baiño besterik
ez eukan.*

ZALDIBI

Illuntzeko argi illunetan begi beillegi biak bizturik, badoa Zaldibi. Badoa nonbaitera ariñeketan, itsu-mutsuka, zibuka, bozina otsean, ketan... Estu ta larri doa.

Goienkale, Eskoikale, Erdikale, Ezkerkale, Barrenkale..., bizkor doa Zaldibi kalerik kale. Ona eta ara, badoa nonora. Baiña nora?

Osasunmendiko aizezko karatula bat daroa aurpegian arnasa artzeko; aize garbizko karatula bat aize usteldu aretatik ibiltzeko. Galtzairuzko aterkin bat daroa eskuan, auts-auria da ta, mara-mara. Gua-

tezko tapotz batzuk daroaz belarrietan, zaratearen zarateaz gortu ez daiten.

NAASTESA, KASKOLA, URPINGI, E.R.R.E. B.E.S.A., ITZONTZIO..., abiadan doa Zaldibi anuntziorik anuntzio. Norantz ete doa?

Euria ta kea dantzan dabilz aize ustelduaren altzoan, illunaren mozorroz jantzirik, «boite» izugarri aretan. Uriburuko argi koloretsuak ere dantzan dabilz, sorginkiro, diru-etxeetan, jan tokietan, dantza lekuetan, zineetan, dendetan...

GOZOTOKI, ARNOTXOKO, DROGAKABI, LORETEGI, EUSKERAITZEGITENDA..., tximista bezela doa Zaldibi dendarik-denda. Nora?

— Zaldibi! Zaldibi! — deitzen deutso adiskide batek.

— Zaldibi! Zaldibi! — deitzen deutso arerio batek.

— Agur! Agur! — erantzuten deutse Zaldibik.

Ez dau, izan ere, gelditzeko astirik, nasai egoteko gogorik, ezer gogoratzeko girorik, ezertarako...

Fiat, Seat, Ford, Simca, Ferrari..., prisaka doa Zaldibi berebil errekan igari.

Edonora, edozelan, edonoiz...? Joan doa Zaldibi, joan ta joan, ariñeketan, arrapaladan... Joan bai baiña..., nora?

Gelditu egin da. Gelditu? Bai, gelditu egin da norbait jo dau ta, aurrez-aurre jo ere.

Mercedes jo dau, arro-arro jantzirik eta usain gozoz inguraturik doan Mercedes ederra, orain geldi dagoan Mercedes.

Min egin deutso Zaldibik Mercedesi, min mo-suetan. Eta asarretu egin jako a. Eztabaidaka dabiltz biak orain, eta garrasika... Burruka asi dira, burruka gogorrean. Ango burdiña otsak ez dau azkenik! Laister azpiratuko dau Zaldibi Mercedesek. Zaar egin da egin ere Zaldibi eta indargetu...

Seat Txiki datorko laguntzera Zaldibi koitaduari. Eta Mercedes azpiratu dabe orain bien artean, eta erdi itsuturik itxi deutse ari begi bat... Baiña Tanke erraldoi itsusia agertu da, bere lagun Izkillugaz... Jakiña, astindu-astindu egingo ditue beingo baten Zaldibi ta Seat Txiki.

Irrintzi kirrinkari samingarriak egiten ditu Seat Txikik Tankeren ankapetan. Maillatu egin dau onek. Izkilluk ere ederrak emoten deutsoz. Il egingo dabe...

Irribarreka dago orain Mercedes burrukalarien ondoan, izardia sikatzen, begiko zauria osatzen. Naisai ta pozik dagoala dirudi.

Zaldibik igesari emon deutso, marmar purrus-taka ta arnasoska. Kale arterik kale arte, karatularik gabe orain, an doa Zaldibi alda-maldaka, kulunkan, zalantzan, aurrera ta aurrera. Baiña nora?

Nork jakin nora doan...? Berak baleki...

TXORIKUMATXOA, BEIA TA KATUA

Bere aita-amen abi epeletik bide-zior baten erdira jausi ondoren, estu ta larri dabil txorikumatxo bat.

Txorikumatxo errukigarria! Jantxi barik dago oraindiño, narru gorritan, eta otzak ilik. Egaz egin nai dau baiña..., ezin, ezin ezelan ere.

Alakoren baten, bei bat datorko, ta ikaratu egiten da. Zer ete da ain aundi ta indartsu dator-kon ezezagun a? Jan egingo ete dau? Edo zapaldu ta birrindu...?

— Ene bada ta ni! Galdua naz. Ama...!

Eldu da beia txorikumearengana, ta mosu bero gozo bat emoten deutso oni. Gero, gaiñetik igaro ta pekorotz opil bat jaurtitzen deutso. Ez dau jan txorikumea, ez dau zapaldu..., eta epeletan dago au orain pekorotz artean, bere burutxoa kanpoan daualarik. Bizkortu egin da, eta poztu, «arerio ikaragarria» adiskide maitagarri biurtu jakola ikusirik.

Joan da beia. Baiña katu bat agertu da berealaxe pekorotz piloaren ondoan. Irribarrez agurtzen dau txorikumatxoa, ta garbitu egiten deutso burua, kontuz-kontuz, bere erpa ta miiñaz. Eta atsegiñez izten deutso ori egiten txorikumatxoak. Ez da ikaratu «adiskide maitagarri» onen aurrean.

Atara egin dau pekorotz artetik katuak, eta gorputza ere garbitu egiten deutso miinaz miazkatuz.

Garbi-garbi egin dau katuak txorikumatxoa, ta aurreko erpa bien eridan artu ta jan egiten dau.

NI EZ NAZ ZU

Asarre bizitan doa gabarra bat ibaian. Ikatzez beterik doa, gora ta gora. Asarre bizitan doa. Eta marmarka.

— Ez, ez eta ez. Ez dot nai onela bizi. Ito ta kito, arte, gibel, eroapen, egoarri, pazientzia...! Baiña noiz arte? Noraiño? Ez, ez. Onela bizitzekotan..., oba il. Orixe, il. Ai ene! Au eziñaren eziña ta larriaren larria!

— Asarre zara, lagun, ta aieneka zabiz? Ta nik, zer esango dot orduan nik? Zuk daroazun ikatz astun ori eta zeu, biok zaroedaz nik —diñotso ibaiak.

— Bai baiña, ni ez naz zu.

ON EGIÑAREN PAGUA

Zezeilla. Edurrez mendiak. Otz. Illun.

Gaixorik dago otsoaita. Ai! eta ai! dabil.

Erbi izoztu batzuk ekarri zituan atzo otsoamak Berexiko supermerkatutik eta, zoritxarrez, azur bat trabatu jakon otsoaitari saman. Eta, ez atzera ez aurrera, antxe, saman dauka orain ere azurra.

Egiñalak egin ebezan berak, otsoamak et otso-kumeak azur ori kentzeko baiña, alperrik.

Osagille entzutetsu baten zain dago orain otso aita, Bildots jaunaren zain. Aoa zabalik, betagin sendo ta zorrotzak agirian ditu, eta aideportutu egin dau aren miiña neguko eltxo epel batek. Otso-ama dago bere ondoan.

Otsokumeak telebisiñoa ikusten dagoz. Ain zuzen ere, fulboleko partidu bat emoten dabe: *Artzeta-Zezentza*. Koloretan emon ere. Eta oso fulbolza-leak dira otsokumeok. Telebisiñoan sartuta daukez begiak, eta belarriak espikerraren aoran.

— «Zekor eta Eezenko orain baloiaz. Au ari-ñeketa! Arzkumek bera bota dau Zezenko... Min egin dau, antza, onek. Asarretu bai egin da, beifnik bein. Arzkumerengana doa Idiskorekin... Begira, ikusi, telebisiño ikusleok..., jo egin dau Arzkume. Arbitroak tarjeta gorria atarako deutso. Jakiña...»

— Ba! Ainbesterañokoa ez da izan —diño otso-kume batek, ankapetan azka egiñez.

— Bai izan da! —erantzuten deutso berealaxe bere ondoan erdi etzunda dagoan otsoanaiak, ortz bitartean dituan aragi zatiak iruntsiz.

— Ama! Ama! —deika otsoaitak, estu ta larri.

— Zer? Emen nago, zure ondotoxoa. Min?

— Bai. Ai! Ez aal da etorri osagillea oraindiño? Ai!

— Ez. Baiña laster etorriko da.

— Nor joan da aren billa, ba?

— Elikoteru joan da. Zagoz geldi-geldi..., ta ixilik, berba egitea kaltegarri jatzu ta.

Amaitu da fulboleko partiduaren leenengo zatia.

«EGABERA!

*Gora beera,
beti aurrera.*

EGABERA!

*Entzun, txoferrok,
ikusitako ederrok.*

*Arin joan nai dozue nonbaitera?
Erosi, bada, arin gure EGABERA.*

EGABERA!

*Auxe kotxea,
oso merkea!*

*Auxe aukera:
gure EGABERA!»*

Eldu da Bildots jauna. Apala dirudi. Estaldurik ditu begiak betaurreko baltzez.

Irribarreka artu dau otso familiak. Bigun-bigun eta eskerrikaskoka agurtu dau otsoaitak, eta baijanaka ta ezjaunaka dabilko orain.

— Txarto daukazu azur ori euki ere, gero!

— Bai, jauna.

— Benetan! Baiña laister kenduko deutsut.

— Bai, jauna.

— Trankil artu arnasea.

— Bai, jauna.

— Baiña ez mogidu, mesedez.

— Ez, jauna.

Serrot txikitxo bat atara dau bere maletinietik Bildots jaunak. Eta, kontuz-kontuz, rist-rast, rist-rast, rist-rast..., ebagi egiten deutso otsoaitari saman lotuta daukan azurra. Alakoren baten, klask, zati bi egiten da.

— Orain ederto, ez? —esaten deutso orduan Bildots jaunak.

— Aaaa...a! Au bai au deskantsua! Ordua izan da..., atsedean pizka bat artzeko. Aaaa...a! —erantzuten deutso otsoaitak, Jesus ta amen esan orduko azur zati biak janez.

— Gozo? —Bildots jaunak.

— Gose —otsoaitak, arrausi luze bildurgarri bat egiñez.

— Eskerrik asko, egin deuskuzun mesede aundi onegatik. Baiña olako mesede bat ezin daiteke ordaindu eskerrik asko esanda bakarrik. Esan eiguzu, ba, zenbat dan... —otsoamak Bildots jaunari.

— Zenbat dan zer? —otsoaitak zutundurik.

— Kontua —otsoamak samurtasunez.

— Kontua? Zelako kontua dakarzu zuk orain, ostera? Zerena? Zer dala ta? Ez aal da naiko ordain-tzerik neuk beronen alde egin dodana egitea? —asarreturik otsoaitak.

— Zer egin deustazu, ba? —arriturik eta apalkiro Bildots jaunak, serrota maletinera sartzen dauan bitartean.

— Zer egin diñostazu gaiñera? Zer egin? Egon zaitez pozik eta ixilik, mesedez. Egon zaitez pozik, bai, egin deustadana kontatzeko moduan zagozalarik. Izanere, ez deustut miñik egin, egiteko era izan arren. Il aal izan zaitudan arren, ez zaitut il, ez, Gitxi deritxazu orri? Sari aundiagorik zelan emon daiketsut, ba? Bizirik zagoz nir egin zorrotz artean egon arren, bizirik. Zer nai dozu, ba, zer? Zagoz ixilik asarretu ez naiten eta bear ez danen bat egin ez dagitzudan.

— Parkatu —Bildots jaunak.

— Gabon —otsoaitak.

— Bai, gabon guztioi. Agur. Beste batera arte —Bildots jaunak.

—Ondo joan —otsoamak.

—Agur —otsokumeak.

Maletiaña artu, ta ixilik eta ikaraturik, badoa bere etxerantz Bildots jauna. Etorri ez da bakarrik etorri baiña, bakar bakarrik doa orain.

Kanpoan oso otz dago eta illun.

Deika dabilko telebisiñoa Bildots jaunari.

«Udabarria da, bai, JANTZITEGI-n.

Etorri ta udabarritu zaitez.

JANTZITEGI, JANTZITEGI, JANTZITEGI.»

Baiña Bildots jaunak ez deutso jaramonik egiten, ta aurrera doa ostopoka, ez dau ezer ikusten eta; aurrera doa neguaren sabelean.

Fulboleko partidua amaitu da ta, pelikula bat ikustera doaz otsokumeak. Otsoaita ta otsoama ere orain otsokumeen ondoan dagoz, afaltzen, azur otsean.

Telebisiñoako otsoak, ostera, bazkaltzen dagoz.

«Badator, badator udabarri pozgarria... Adarrik adar, saltuka eta kantuka, kardantxilloak. Erle ta mitxeletak basolora koloretsuen artean balet lilluragarri bat dantzatzen. Untzorritz apainduriko aretxen gerizpetan bazkaltzen otso batzuk, eta TXIRODOL edaten. Kardantxilloen abesti ori-gorriak TXIRO-

DOL-en itotzen dira; erle ta mitxeleten dantzak
TXIRODOL-en ezkututzen dira... TXIRODOL!
TXIRODOL! TXIRODOL! Au egunaren argia!
Auxe udabarria! Au eguzkiaren beroa! Auxe eda-
riaren gozoa! TXIRODOL! TXIRODOL! TXI-
RODOL!»

EKIÑAREN IRUZURRA

Urtero erosten dau kotxea Txemak. Izan ere, kilometro asko egin bearra izaten dau autoan egu-nero biajantetzan.

Urtero erosten dau kotxe barri bat, eta kolore bardiñekoa beti: zuria.

Aurten ere erosi dau. Baiña erdi zorabioturik erabili dabe bere adiskide batzuek.

Etorri da bere errira, arro-arro, kotxe zuri barri dizdiztsuagaz, ta bedeinkatzera eroan dau eleiza alderantz.

— Aurten baltza erosi dozu, e! Zer, ba? Oiturak aldatu? Baltza baiño... —esan deutso irribarrez abadeak.

— Baltza? Ez orixe. Ez dot oiturarik aldatzen nik.

— Ba..., oker ez banago, baltza da au.

— Beti brometarako gogoa?

— Ez. Egia da.

Bedeinkatu ondoren, tabernara joan dira Txemata abadea, zerbait edatera.

— Baltza aurten, e! —esaten deutso adiskide batek.

— Baltz-baltza gaiñera —beste batek.

— Zuria ta zuria ibilli zara beti ta, ondo egin dozu kolorea aldatzeaz. Oso polita da ori ere izan baiña, gorria edo politagoa izango zan —tabernako ugazaba-andreak.

— Zoratuta zagoze gaur guztiok ala? Zuria erosi dot aurten ere, zuria! —Txemak, erdi asarraturik.

— Benetan ez dozu ori esango baiña! —taberna ondoko garajetik etorri dan mekaniku batek.

— Bete basuak, Mari...

Etxera eldu danean, auzoko Krispin etorri jako kotxe barria ikustera.

— Polita benetan! Baiña zergatik baltza oraingoan?

— Zu ere adarra joten, Krispin?

— Adarra joten? Ez aal da baltza?

Etxera sartu da Txema ariñeketan, tan onen
aurpegia ikusirik ikaratu egin da emaztea.

— Zer? Ondo zagoz?

— Bai. Zer, ba?

— Ez dozu ekarri kotxe barria ala?

— Bai.

— Zuria?

— Zuria edo baltza, or dago. Joan ta ikusi.

MENDITZAR TA MENDITXO

— Kendu zaitez nire ondotik, txikiagotu egiten nozu ta —esan eutsan asarrez Mendiatarren Menditxori.

— Kendu zaitez zeu nire ondotik, aundiagotu naiten —erantzun eutson asarrez Menditxok Mendiatarri.

Ez batak ez besteak, ez eben zirkiñik egin.

SARIKETA NAGUSIA

- Ez oa i, Bizkuter, ariñeketara ala?
- Ez. Zaar egin nok ni orretarako.
- Ariñeketari asko batu ei dituk aurten.
- Bai urrean.
- Ariñeketa ikustera ere ez oa ala?
- Etxakiat, ba. Telebisatu egin jabek, eztok?
- Baietz uste joat.

Ariñeketari asko ere asko batu dira batu ere aurten Laisterbiden. Iñoizkorik geien, *Sariketa Nagusia* irabazteko asmoz.

Meta ondoko motor otsak eta keak ez dau azkenik.

An dagoz, ariñeketa asteko prest, Ferari, Porsche, Ford, Alfa Romeo, Fiat, Seat, Mercedes, Jaguar, Renault, Rolls Royce, Dodge, Austin, Citroen, Peugeot, Simca..., et abar eta abar, euren laguntzailleekaz. An dagoz Tanke eta Traktor ere, besterik ezean «accesit» bat irabazteko ustetan.

Epaimaiko batek tiro bat bota dau.

Asi da ariñeketa. Eta or doaz ariñeketari guztiak zein baiño zein ariñago ta zaratatsuago.

Espikerra ere, Papagai entzutetsua, zarataka dabil.

— Ikusi, ikusi. 1 doa leenengo... Ez, ez, parkatu, 2 doa orain. Au ariñeketa! Ikusgarria benetan! 36 eta 37 atzean gelditu dira. 31 doa orain leenengo, 32, 33 eta 34 aren ondoren; 15 urrengo... Urten egin dau bidetik batek... O da. Urten egin dau eta iru-lau aideko buelta emon ditu. Baiña au miragarria! Begira, aurrera doa, eta sartu egin da barriro ere bidean, eta 1 eta 2ren atzetik, bai, 1 eta 2ren atzetik doa orain. 120 agertu da berealaxe. Au ariñeketaren ariñeketa! Nork irabaziko ete dau? Nork jakin? Onenak irabazi dagiala... AIZETArekin. AIZETA! AIZETA! AIZETA! Au aizearen ederra Uriburuko

kale artean artzeko! AIZETA! AIZETA! AIZETA!
Salgai edozein dendatan... Emon dabe leenengo
bueltea ariñeketariok. Bigarrena ere laister emongo
dabe. 31 doa orain ere leenengo...

Izkillu joan da epaimaikoen ondora, eta alkarriz-
ketan diardu arek aiekaz. Zer gura ete dau?

Tankeri eta Traktorri buelta bi baiño geiago ken-
du deutsez ariñeketari batzuk. Iru ere bai laister.

Galderaren bat egin deutse, antza, Izkilluk epai-
maikoei, baiezka ta ezeka dabilkoz areek eta. Baiez-
ka eta ezeka, baiña azkenean danak baiezka, Izki-
lluren aurpegi asarretua ikusi ondoren. Alde egiten
dau Izkilluk.

Amar buelta asko dira baiña, arin ibilli ezkeru,
beingoan egiten dira.

— Or datoz barriz ere ariñeketariok... Azke-
nengo buelta da oraingoa leenengo doazenentzat,
azkenengo buelta... —diño orroeka Papagai espik-
errak.

— Nor dator leenengo? —itanduten dau batek.

— Ferrari dala uste dot —ferrarizale batek.

— Dodge dator —dogezale batek.

— Badatoz, badatoz metarantz... 1, 2, 3, 4, 1, 2,
3, 4; 5, 6, 7, 5, 6, 7..., zeñiek, zeñiek irabazi...?
Badatoz, badatoz... —espikerrak.

Tanke eta Tractor datoz leenengo metarantz (iru buelta gitxiago egiñik, jakiña), eta txaloka artzen ditue ikusleak. 1, 2 eta 3 datoz aien atzetik. Igaro dira metatik Tanke eta Traktor. Sartu dira metara 31, 32, 40 eta 37. Bozina eta motor ots ikeragarria entzuten da.

Gelditzeko agintzen deutse Izkilluk Tankeri eta Traktorri, ta epaimaikoenganantz doa barrero ere.

11, 34, 22 eta 1 ere sartu dira metara. Baita 8, 3, 29 eta 14 ere. Geienak sartu dira; O ez oraindiño.

— Eldu dira metara, eldu dira. Nork irabaziko ete dau? Laister esango deuskue epaimaikoak —diño Papagaik.

— Nork irabazi? Ez dakizu ala? Ez aal dozu begirik? 31 kak irabazi dau —ferrarizale talde batek.

— Ixilik, mesedez, ixilik! —Papagaik.

Ez deutso iñork entzuten. Edo entzunda ere, jaramonik ez beintzat, ez da iñor ixiltzen eta.

Alakoren baten, epaimaikoen buru danak artzen dau mikrofonoa, eta ixiltzeko agintzen dau. Eta esan ta izan, bat-batean ixiltzen dira danak. Orduan, auxe esaten dau mikrofonotik epaimaikoen buru danak:

— Ixilik, mesedez, eta entzun! Aurtengo *Sariketa Nagusia* Tankek irabazi dau. Bigarren Traktorrek egin dau. Eskerrik asko guztioi eta zorionak irabazleoi!

TXORIAK ARRANO JAUNARI

*«Ementxe datza
Arrano jauna,
jaun aberatsa
ta ezaguna.*

*Jan eta edan
ta ondo bizi,
ainbat urtetan
dogu ikusi.*

*Ai, leenego
il balitxaku...,
txarto egongo
giñan gaur gu.»*

URRAREN ILLETA

Erreka egaletako altz, sarats, lexar eta sasi kirikolaztuak zoroen siñuak egiten diardue aize ozkirriaren besoetan. Siñu zoro ikaragarriak!

Iñauterietako mozorroz jantzi ditu ur gaixoak, goitiko eta beetikoz, azkenengo euritearen ondorengo goraldi bulartsuan.

Kosmetiku barri koloretsuz apaindurik dabe zugaitzak euren berezko edertasun ederra, liraintasun klorofilatsua, gaurko neskatilla lerdan paiasotuen antzera.

Zeintasun, zertasun eta nortasunik gabe, barre-garriak eta negargariak erreka egaletako zugaitzok!

Udabarriko jantzi dotore loratsuen ordeztan, pintura ta ikatzez egindako jantziak ditue, buztin zatarrezko jantziak. Eta edergaillu asko (uraren ume galduak) belarri, papar eta eskuetan, sorki zaarez, plastikozko botillaz, paperez eta gomaz egindako pitxi nabarmenak.

Ikusgarria benetan erreka egaletako altx, sarats, lexar eta sasien kalejira itun eta geldi au, ur gaxoaren ondoan!

Kiratsa ta barausta dariola dago ura. Eta txipli-txaplakadaka dabil iges egin nairik.

Il aurreko lozorroan egon da. Baiña arrainkari ameslari batzuk iratzartu dabe. Eta jauzika ta jausika, nonbaitera joan gura dau; muna gaxñetara igon nai dau... Baiña ezin. Ezin, il aiñean dago ta.

Usteldurik dau bere aragia. Ez dau odolik bere zanetan. Ezta indarririk ere bere eskuetan... Biotzekoa dau, garnuena dau, bularretik dago, asmena ere... Zer ez?

Muna gaxñetara igoteko egiñalak egin arren, jausi egiten da, bein eta barriro, munak atsez eta bitsez txipristindurik itxi ondoren. Arnasoska ta zotinka dabil, atso zaar baten antzera. Egon ere atsozaartuta dago, tximelduta, tximurrez beterik.

Burutik egiten dau baiña, argialdia dau orain. Eta leena datorko gogora, leena, zaarrei etortzen jaken legez.

Gaztea zan orduan, gazte urduri ameslaria, etorkizunaren itxaropen gozoa. Eta gaztetasuna ta edertasuna gaiñezka borbor zitualarik, kanta kantari kantore, aurrera joian beti bere bidean, aurrera karabilkatsu, sugelandara bat bezela, zoro-zoro.

Bein baiño sarriagotan etortzen jakozan olerkariak bere ondora, ta maitemindurik, maitezoraturik, laztanka ta itz gozoka agurtzen eben.

*«Itxaropenezko emai ibilgarritz,
erreka ez erreka ta kanta kantari,
biotza leer, taupadaka, eskeintza betean...
O, ene aitzarteko iturburu apal,
mendiaren ugatz, iturriño iturri,
borborka, sorburu gardenex sortua,
egon ezinezko oiñaze, minduraz...,
ai!, nora oa ain artega igesi?»*

Bat-bateko itz jario loratsu a entzun ondoren, berak ere olerkiz erantzuten eutsen olerkariei. Zelan ez, ba, olerkarien iturria ta etorria zan eta aldi zoriontsu aretan?

*«Itxasorako bideratze beartuan,
ibai ondoko lur bazterrak ezentuz*

*eta, loreekin ederzale, berrimin,
aurrerantz noa amets auznarrean,
illargi, laino ta goiko izarrekin,
bideetako egunkera ezberdiñez,
aurrera noa, bai, bizitzarekin kutunka,
betikotasuna darion oiartzunex.*

*Aurrerantz noa, bai, geraka, berez,
dana gibel, dana goi, atxean utziz:
neure lur, neure izar eta landara,
unero neure bizitza igeskorra
ikutu arin, goraldi minkorretan
sustarrik sustar, ur tantoka barnetuz,
beti urduri, beti, bai, berrizale,
beti aurrera amets itxaropenez,
biotzaren edergai, zatirik onenak,
bidezko lore eta zugaitz artean
betiko erein ta betiko erantziz.»*

Gaztea zan orduan, eta gazte ikusten eban dana bere begi garbi ta argitsuz. Baiña orain zikindu ta lausotu egin jakoz begiak. Leenagoko zidarrezko jantzi ispillutsuak ere kendu egin deutsez ta legendar itsusiz jantzi. Sosa eta potasaz nasimasiturik dau odola, eta kristalez, plastikoz, ojalataz eta zimaurrez ernaiturik, izorraturik bere sabela. Amurraien paradisu izandako sabela, ur basati aberatsen sabela,

amurraien inpernu biurtu jako; eta arrotioen inpernu izandako sabela, arratoitzar zikin iguingarri ugarien paradisu.

Noizean bein apur bat barritu ta bizkortu ta adoretu arren goraldietan, bereak egin dau. Baiña zergaitik? Ez ete da konturatu iñor bera il ezkerok... Ez aal dago osagillerik? Zuzentzaillerik? Iltzaille biurtu aal dira guztiak? Zergaitik? Zoroak alakoak! Ikusiko dabe laister... Non dira nire amurraiak? Non dira nire jantzi gardenak? Non? Au estua ta larria! Au bakartadearen bakartadea! Ai ene! Egin on... Baiña... Zer? Nor? Nora? E? Zergaitik? Ai, bardintasan bardiñean bardiñagoaren bardinkerien menpean dagoanaren errukarria! Mama, mama gozoa gura dot. Amatxo! Egarrri naz. mama, mama...!

Burutik egiten asi da barriz ere. Dizdizka ditu negar anpuluak bere begi beillegietan. Negar malko kimikuak. Gazte drogatuena begirakunea dau, tristu-raz gainezka. Azken arnasetan dago, antza.

Lantegietako adarrak ito egiten ditue uraren arnasa larri ta estuak. Eta arrainkariak altz baten adarretik eskegita itxi daben transistora kantatzen asi da, uraren illeta mingots samingarria kantatzen, penarik gabe, abade batzuen antzera.

«Gure ibaiak

gure errekek
ur ustelduak,

zornia daramatela

sabelean,
gure animaren
zornia

daramatela

gibelean.

Esan dezaiogun iri ederretako

aaldun jaunei

bakoitzak aal duena

ematen duela,

bakoitzak bere izakeraren

seiñalea :

sua eta kea,

sosa, potasa,

sulfatoak,

sulfitoak,

bisulfitoak,

trisulfitoak

eta

beste

zerbaiten

usai

leuna.

Joango dira

joaten dira

ur oiek

itxasora.

eta gure lotsa

nolabait

estaltzen da

izkutuaeren itzalean.

Erri eroria,

erri ezereza,

erri auldua,

arrazta eta kuraia galdu zituen

erri trixtea :

or dituk,

or doazik

ik merezi ditukan ur ilunak,

ik sortutako

lokarztegi lirdinga oiek...

Begira itzak,

eta egin zak kontu

ire animaren ispillu direla.»

Loak artu dau ura. Betiko loa ete?

Lantegiak intzentsu baltzez lurrinkatzen dabe.

Organua joten dau, bien bitartean, trumoiak.

Erreka egaletako altz, sarats, lexar sasien kale-jira, illetajira biurtu da.

TRENA ETA AUTOA

Barre egiten deutso auto gazte batek tren zaarri, biak parean, bata trenbidetik eta bestea kamiñotik, aurrerantz doazelarik.

— Zeure bidetik pozik zoazela diñozu? Zaarren kontuak! Bide bat artu ta ari jarraitu. Aspergarri egingo litzakit niri beti bide bardin batetik ibilli bearra. Bein emendik, bein andik, orain ona, gero ara..., bestelakoa da au, gora ta beera askatasunez ibiltzea.

— Bai, egia da. Baiña bein bide bat, gero beste bat eta orrela ibiltzea ere arriskutsua da. Ez uste askatasun geiegi ere ona danik.

— Ez da izango baiña, beti bide bardiña ere gogaikarria da.

— Gogaikarria zuretzat izango da. Niretzat ez.

— Jarraitu, ba, jarraitu zeure bidetik, pozik bazoaz. Nik ez dot nai orrelako biderik. Agur.

Eta agur esanaz batean, urten egin dau autoak bidetik, eta barranku batera jausi da. Aitz punta bat jo, arte ipurdi bat jo, bilinbolaka ibiltaldia egin ondoren, arriarte baten geratu da, maillatu-maillatu eginda.

Tren zaarra mendipeko tunelera sartu da, ta aurrera doa bere bidean.

Beste auto bat ere jausi da barrankura. Gelditu egin da beste bat bide bazterrean. Garajera daroe, zauriturik, laugarren bat. Illerrira, bosgarrena.

Urten dau tuneletik trenak eta, txaka-txaka txaka-txaka, aurrera doa bere bidean.

Trinkilin-trankalan, aldoka-maldoka, topoz-topo, aurrera doaz auto gazteak ere tren zaarraren ondotik.

SERBITZARIEN SERBITZARI

*«Erdoi baltzezko burdin-arantza
larra inguruko elorri;
zeru urdiñez bero orizka,
larran lur lakarra gorri.*

*Bedar berdeak, bedar guriak
erre egin dira, erre;
ardi otzanak Matxinen larran
aserre dagoz, aserre.*

*Txutxu ta mutxu, ixi ta mixi,
aserrearen bildurra;
gizen ta mizen, nasai ta masai,
aurrean daben txakurra.*

*Zuri ta gorri, gorri ta zuri,
estukuraren kolore;
bildor itoa leer indartsu...,
berealaxe adore.*

— Txakur jauna! Sumindurik eta samindurik gagoz atsekabearen atsejabez, eta guztiz nekaturik. Itota gagoz esparru onetan eta gorriak ikusten doguz lur gorri lakar onen agortasunean. Ez aal dago beste landarik, beste bedarlekurik, beste barrutirik, nasaitasun aundiagoz bizi izateko? Esparru ito onetan bizi izango aal gara beti?

Zure eta gure ugazabarengana joatea nai dogu, argi ta garbi egia esatera. Gure bildotsak, gure artillle, gure esne, gure aragi..., emoten deusagu. Gure bizia emoten deusagu. Ta zer emoten deusku berak? Gure esparrutik kanpora agiri diran larra ederrak...? Bai zera! Larragorriak bakarrik.

Zuri zeuri ere zer edo zer esan bear deusugu. Naiz ta zu asarretu, premiñazkoa dogu ta. Ara: zuk ez deusazu ezer emoten ugazabari eta berak, ostera, guleria guztiak egiten deusuz zuri; beragaz ibilli, beragaz jatekorik gozoenak jan, beragaz ondo ta nasai bizi, bizi, bizi... Eta gu esparruan, esi barruan, esparruan goseak illik, esparruan bizi eziñik, bizia emonez, esparruan egon bear. Eta asarre gara...

*«Goikoa goian, berezko lege,
beekoen onerako;
muna gaiñean dago txakurra
ardien serbitzurako.*

*Ardi larrien errenkurak
arretaz ditu ak entzun;
beekariak zaunka ixildu,
ta aita biotzez erantzun.*

— Bai, egia da. Errazoa dozue. Badakigu, ondo jakin ere, nire ugazabak eta nik. Eta albait ariñen atara gura zaituegu egoera estu ta larri orretatik. Bai, orretan gagoz aspaldion.

Baiña zuok uste dozuen aiña erreza danik ez uste. Arduratan gagoz, eta laister egingo dogu zerbait zuen alde. Pazientzia apur bat bien bitartean, pazientzia apur bat..., eta zentzunez jokatu. Galduak zaree, bestelan, galduak...

Zer, ba? Zer uste dozue, ba? Arerio asko dagoz zuen inguruan, zuek ondatu gurarik, arerio gaizto asko. Ez aal zaree konturatzen? Zenbat otso, zenbat azeri, zenbat... arerio zuen ingurumarian! Bazenkie ondo...! Baiña ementxe gagoz gu ere, ementxe zuen ondoan, lapurrengandik zuek zaintzeko, arerio guztiengandik zuek jagoteko. Izan ere, zer egin daiketue zuok, bakarrik? Zer zuok gure laguntasun

barik? Ezer ere ez, gaixook! Gu, zuon serbitzariok zuen ondoan egon ezik, zuen artille, esne ta bildotsak ezeze, zeuok ere txarto ibilliko ziñateke, nora joan ezean, zer egin ezean, zer jan ezean...

Zagoze, ba, ixilik eta geldi, mesedez. Eta pazientzia pizka bat. Laister etorriko da ugazaba, laister. Eta ez da ugazaba asarretzerik konbeni. Ez orixe. Bestelan...

*«Gogorkeria gogorkeria
berealaxe dakar;
ardiak larran esi barruan
ixil, geldi, larri, bakar...»*

IÑURRI-PILO PIRAMIDETUA

e

zu

batu

tabota

gizarobota

batubotatabete

botatabeteporlanez

arriburdiñaetazaborraz

anuntziotakolorenabarmenez

etxekalelantegisiglaetarazataz

botatabetedanaiñurripiloitxuraz

beteariñeketakutsaduraetaestukuraz

botatabotatabotaetabotaiñurri-pilora

irrikituazeuretabizirikereegonez dadin

momiatupiramidetuetailobituzureirihoriarin

etagizonafamiliaerriaegitekozoazbarrizbasora

ARRANKARIREN BIURRITASUNA

Egunsentia zan. Udako egunsentia.

Basoaren andiko aldean, oso nagi egoan eguna, erdi lotan. Eta erdi lotan, basoko erreka baten ondoko illuna urratzen asi zan, astiro-astiro, gogo aundirik gabe, arrausika. Baiña oraindiño ez zan ezer ere ikusten uretan, ura bera ere ez.

Azkenengo uluekaz isiltasuna eten eta aresti baten sartu zan gauontza. Saguzaar bat ere araxe sartu zan, zizt-zazt, egazkada oker eta bizkorrez.

Errekako uraren murmur isil gozo batzuk entzun ziran. Sasiarteko bedarpetan egoan erbiak begi biak zabaldu zituan.

Eguna erdi lotan egoan baiña, aizea bizkor ebillan, arantz eta onantz, gau lotiaren altzoan. Erreka egaletako bedar moltzoak iratzartu nairik ebillan. Bizkarrean joten ebazan, kontuz-kontuz, ikaraturik izartu ez eitezan.

Loguratu egin zan gaua eta, isil-isilik, lotarantz joan zan.

An, urriñean, kantatzen asi ziran txori goiztar batzuk. Errekarantz etorzan beste batzuk, arin etorri ere. Baiña aurrerantz joan ziran, baserri bateko soloetarantz.

Txantxangorriaren kantu apalak eraginda, onen abia itxi ta erreka ertzerantz etorri zan kukua ere, ta bertan gelditu, leizar baten adarrean, egunaren zain.

Baetorren etorri ere eguna, baetorren. Nagiak atara ta pozik eta ariñeketan etorren errekarantz, argiz eta berotasunez jantzirik. Axe zan benetan bat-bateko bizitasun eta apaindurizko ikuskizun arrigarria!

Eguna etorriaz batean, barriz jaio zan izadia zoragarriro. Bizi-bizi agertu zan bizia.

An, or eta emen, leku guztietan agertu ziran txoriak, euren abesti alaitsuz eguna ta izadia agurtuz.

Garbi eta urdin ikusten zan zerua bere zabalaren zabaltasun zabalean, ango urriñeko mendi-oste bate-tik irribarrez eta kiñuka etorren eguzkiaren argitan. Muskerturik egoan lurra, berde-berde, zugaizez eta bedarrez jantzita eta sakabanaturik egozan etxe zu-rien teillatu gorrie ederturik. Mendiak, pagadiak, arestiak, artadiak, piñudiak..., baserriak, erriak, uriak..., dana agertu zan ederkiro, Arkadia barri bat sortu izan balitz legez.

Erreka ertzeko lorak ere milla kolorez apaindu ziran ta usain lilluragarriz bete eben inguru guztia. Aien ondoko ur gardena ispillutu egin zan, eta ispilluaren azpian..., ez, oraindiño ez zan agiri amurraiñik.

Ain zuzen ere, erreka zuloko jauregian egozan oraindiño amurraiñak, ilunetan. Lo...? Ez. Laister agertu zan amurraïn bat uraren argitara. Poliki-poliki etorren, alde guztietara begira. Baiña, dsast, jaur-egira sartu zan barriro, tximista biurturik. Zer ikusi ete eban? Zer edo zer izugarri, antza.

Arizko sara bat egoan errekan, amurraiñen jaure-giaren aurreko aldean, arrainkariren batek an jarri-takoa amurraiñak atrapatzeko edo.

Beste amurraïn batek urten eban jauregitik, or-zadarraren koloreak dizdizka zitularik. Geldiro-

geldiro urten eban eta sararantz joan zan bildurkilik, arnasea belarrietatik estu samar artuz. Nork jarri ete eban? Zertarako? Agin zorrotzak erakutsi ta aginkada bat emon eutson. Beste bat ere bai be-realaxe. Baiña gogor egoan sara aundi zabal a, eta artegatu egin zan amurrain eder loloretsua. Aurt eta jaurt, egoei ta buztanari eragiñez, jauregira sartu zan arrapaladan, bunbuello lorratz txiki bat itxirik. Baiña ez zan barruaraiño sartu, antza, beste zortzi-gaz agertu zan eta, barriz ere, sartuaz batean.

Alkarren atzetik etorzan amurraiñok, aundi bi ta zazpi txiki, aundiak aurretik eta txikiak atzetik, baiña aurretik joan gurarik, zoro-zoro.

Usainka eta muzinka, jira eta bira, inguru-min-guru, an ibilli ziran amurraiñok eta amurrainku-meok sarearen aurrean. Ekitaldia egin eben gero, zizt eta zatz, aginkadaka, sara gogorra urratu, eten, mondik edo andik apurtu nairik, uretan gora joateko.

— Nik gorantz joan nai dot, gorantz joan nai dot —esan eban, erdi negarrez, amurrainkume batek.

— Euli ta eltxo gozoak dagoz an, besteko aldean —esan eban gosez beste batek.

— Badakit, badakit, enetxook! —erantzun eutsen amurrain-aitak, erdi asarreturik.

Egiñalak egin arren, ezin izan eben ezer egin. An ibilli ziran geroago ere urtenbide bat aurkitu gurarik, non edo an urtenbideren bat egongo zala-kotan. Baiña billa ibilli arren, ez eben urtenbiderik topau.

Izan ere, oso gogorra zan sarea, edea lakoxea, eta ez eban zulorik, zulo aundirik. Zulo txikiak bai, asko, zulo txikiz josita egoan ta. Baiña ezin andik urten amurraiñak, amurrainkumeak ere ez, oneen gorputzak baiño askoz ere estuagoak bai ziran suloak. Alan eta guztiz ere, ez ete eban sareak apropos egindako zuloren bat? Bai, baeban non-baiten, sarearen besteko aldean ebillan saltuka amurrainkume bat eta.

— Nondik joan zara orra? —galdetu eutson orduan deika amurraín-aitak.

— Ortik, goragotik..., ortixe dago zulo bat... ortik ez, onagotik... Ortik, ortik, bai. Etorri.

Baegoan egon ere beren-beregi egindako zulo bat, enbudoaren antzera egiñikoa, alderdi batean zabal eta bestean estu. Butrinoaren zuloa.

Amurraín-aita ta amurraín-ama bildur izan ziran leenengotan andik sartzen. Baiña amurraínkume guztiak, saltu or ta saltu emen, besteko aldean euli ta eltxo jaten eta dantzari ebilzala ikusirik, eurak

ere besteko aldera joan ziran, aiekaz batean uretan gora joateko.

Ariñeketan igaro eben zulo nabarmen a, eta amurrainkumeenganantz joan ziran. Ta aien ondora elduaz batera dardar jarri zan amurrain-aita, beste sara bat ikusi ebalako aurreko aldean.

— Zer? —itandu eutson amurrain-amak bere egoekaz aren bizkarra laztanduz.

— Beste sara bat dago or.

— Ene!

— Urtenbidea zalakotan, sartubidea izan da ori, gu atrapatzeko sartubidea...

— Bai?

— Bai.

— Zer? Zer dala ta zagoze or geldi-geldi? —esan eutsen Arrankarik, amurrainkumerik gazteenak.

— Ezer ere ez —erantzun eutson amurrain-aitak otz eta motz.

— Zerbait bai.

— Ikusi beste sara ori.

— Non?

— Ez aal daukazu begirik?

— Bai, bai, ikusten dot. Zertarako jarri dabe...?

— Zertarako? Neuk baneki...!

Urtenbide billa asi ziran barriro ere amurraiñok, urtenbide eta igesbide billa, ara eta ona, gora eta beera, ariñeketa bizkorrak egiñez sara zabalaren sa-belean, geroago ta estuago ta larriago, gora ta gora joan nairik uretan.

Alakoren baten, bat-batean gelditu ziran. Erreka ertzeko bedar artean egindako oin otsa entzun eben, kontuz-kontuz eta geldiro-geldiro etorzan arrainkari batzuk atarutzen eben oin ots motela, motela ere motela. Bai belarri zoliak amurraiñenak!

Eurengana urreratu ziranean arrainkariak, itsumutsuka joan ziran amurrain guztiak jauregirantz... Baiña ezin billatu lengo zulorik.

Arrapaladan sartu ziran orduan arrainkariak erre kara, ta beingo baten jaso eben butrinoa amurrain txiplitxaplakariekaz. Eta erreka bazterreko bedar gaiñean itxi eben.

Arnasarik artu ezinik egozan amurraiñak, dragoka, zotinka, buztanka...

Butrinoa zabaldu, ta amurrain-aita ta amurrain-ama zorro batera bota zituezan arrainkariak, euren etxera eroateko edo.

Amurrainkumeak ere eskuetan erabilli zituezan, zorrora botatzeko. Baiña ez ebezan ara bota. Orain-

diño txikiegiak ziralako edo, saran bertan itxi ebezan. Gero, aren zulo guztiak zarratu, ta erre kara eroan zituezan barriz ere amurrainkumeak, erdi ilik.

Laister biztu ziran uretan, ta gurasoen billa asi. Baiña, jakiña, ez eben gurasorik aurkitu. Urtenbiderik ere ez. Euliak, eltxoak, ogi birriñak eta abar, ostera, gura eben beste, arrainkariak botata, jan egiezan eta azi ta loditu eitezan.

Eta egunak joan eta egunak etorri, antxe bizi izan ziran aurrerantzean amurrainkumeak, sara barruko amurra in zurtzak.

Naiz eta zer jana ugari izan, leenengotan ez eben jaten ez eulirik, ez eltxorik, ez ogi birriñik, ez arrainkariak emondako ezer, bildurretan egozako. Gero, ostera, joanak joan, bertakotu egin ziran eta bizi ere oso ondo. Arrainkarien lagun ere egin ziran azkenean... Baiña danak ez. Danak ez egozan pozik an, askakeriaren atsegiñetan.

Ain zuzen ere, Arrankari ez egoan gustura, eta bizirik egoteko lain baiño besterik ez eban jaten, eta igesbide billa ibiltzen zan egun guztietan, ordu guztietan...

— Baiña zergaitik ez dozu jaten, ba? —esaten utsen besteak.

— Nik ez dot emen bizitzerik gura.

— Txarto bizi zara ala?

— Bai.

— Zer falta jatzu, ba?

— Askatasuna.

— Zera falta jatzu: kopla zaarrak! Emendik kanpora obeto bizi izango zarala uste dozu?

— Ez dakit, baiña emen egoterik ez dot nai.

Orixe.

— Ta nora joateko asmoa dozu, ba?

— Kanpora.

— Kanpora...?

— Bai, emendik kanpora.

— Baiña zelan kanpora? Nondik?

— Ez dakit, baiña nonondik bai, orixe bai.

— Bai, zeretik!

— Zeretik ez, saratik baiño.

— Bai, zereko saratik!

— Ikusiko dozue...

— Ikusi? Ilten ikusiko zaitugu laister, orixe, ilten.

— Ta zer?

— Alperreko biurrikeria da zurea, Arrankari. Ez dozu ezer ere lortuko orrela. Alperreko biurrikeria...!

- Edo biurritasuna.
- Kokolo ez zaitez izan.
- Gero ikusiko dogu nor dan kokoloa ta nor ez dan.
- Zoroa alakoa!
- Eta zuok ez? Zuok zarie zoroak, zuok.
- Gu? Zergaitik?
- Iñoren menpean zagozelako, iltzeko loditzen.
- Ta zu iltzeko argaltzen. Bardin da.
- Ez da bardin. Ni ama izango naz laister eta emendik kanpora egingo ditut arrautzak. Zuok, ostera, arrautzarik ere ez dozue egingo.
- Zer, ba?
- Ikusiko dozue...
- Ai, gure Arrankari! Beti ameslari ta abeslari.
- Ta zuok...
- Ementxe egin bearko dozuz arrautzak, nai ta nai ez, ementxe bertan.
- Ez orixe.
- Bai orixe, leenago il ezik.
- Ez, ez...
- Bai, bai. Zelan bizi jan ezean?
- Neuk jakingo dot zer egin.

— Burugogor ori alako ori!

— Buruariñok alakook!

— Joten bazaitut jo...

Alde egin eban Arrankarik bazter batera. Barre algaraka asi ziran, bien bitartean, beste amurraiñak.

Erdi barautan bizi eziñik bizi arren, zotz bat legez argal-argal gelditu arren, ez eban atzerarik egin Arrankarik.

Esan ta izan, ameslari ta abeslari ebillan eta ustetsu ta itxaropentsu, bakarrizketan.

— Emendik alde egiterakoan..., bai, arrautza asko egingo ditut, arrautza asko, amurrainkume asko sortu daitezana. A izango da poza a! Amurrainkume barri asko, eta emeak. Emeak bear doguz, ain zuzen ere, emeak. Berreun ar egon arren, eme bat baiño egon ezik..., ume bat edo bi edo amabi, geienez. Baiña ar bat eta berreun eme egon ezkeru, orduan bai, orduan milla edo bi milla edo amabi milla ume. Ugaritasun pozgarria! Emeak bear doguz, emeak, ume asko sortzeko. A izango da pozaren poza sara gabeko uretan! A bai a atsegiña! Ai! Au da larria! Erdimiñak ete dira? San Antonio!

Baetorren etorri ere arrautzak egiteko sasoia. Baiña Arrankari sara barruan egoan oraindiño, ge-roago ta argalago ta indargetuago.

Beste amurrainkumeak, ostera, amurrain biurtu ziran, eta geroago ta lodiago, aundiago, ederrago ta indarstuago egozan, ta aurretik erabiltzen eben Arrankari.

Bein baten, beste egunsenti zoragarri baten, jaktekorik gabe etorri ziran arrainkariak, eta zorro bat ekarren utsik. Eta jaso egin eben butrinoa, ta erreak bazterrera atara. Gero, amurraiñak artu ta zorrora bota zituezan, etxera eroateko. Sei amurrain eder. Ain zuzen ere, ez egoan an zazpigarrenik. Arrankari falta zan eta.

Iges egin eban Arrankarik butrinoaren zulo batetik. Apurtu egin zalako? Ez. Butrinoaren zulo txikiak baiño txikiagoturik egoalako, argalaren argalaz.

Arrainkariak butrinoa jaso ebenean, azala ta azurra baiño besterik ez zan bere gorputz estu luzea, aria orratzaren zulotik legez, sara-zulo batetik igaro, ta uretara saltu eban Arrankarik, sararik bako uretara.

Batera eta bestera begiratu ta, egoei ta buztanari agudo eragiñez, bizkor joan zan uretan gora, aurrera ta aurrera, ameslari ta abeslari, arrautzak egitera.

BESTE GARI MOTA BAT

Eztabaidaka ikusten zituen beti Zezenlarruk bere auzoko anaiak garia ereite orduan, udazkenean. Gari-aziak baztar baten itxi, ta matrakan ibiltzen ziran zazpi anaiak.

— Nik ekarri dodan gari-azia da onena.

— Zurea?

— Bai.

— Orrek ez dau ezertarako balio.

— Zagoze ixilik, mesedez. Neuk daukadaz or gari-azirik onenak batuta...

— Batuta euki arren, batzean jakin bear da leenengo, eta zuk ez dakizu...

— Zeuk zer dakizu, ba?

— Igaz ere neurea aukeratu genduan.
— Zurea? Ori ereitekotan oba...
— Entzun! Onetara ibiltzekotan garirik ez ereitea onena.

— Zoaz ortik! Ez orixe. Zelakoa edo alakoa erein egin bear dogu.

— Ereiten aal dau iñork orain garirik?

— Oraindiño bai.

— Zein ereingo dogu, ba orduan?

— Auxe.

— Ori ez, au baiño.

— Ori ere ez. Neuk batu dodana da onena.

— Zera da.

— Neuk ekarri dodana, orduan.

— Ez.

— Ez orixe.

— Ezta...

— Bai.

— Ez.

— Bai.

Eztabaidaka ibiltzen ziran beti. Eta eztabaida orreek zirala ta ez zirala, erein ere leenago baiño solo gitxiagotan ereiten eben.

Beiñola, eztabaika ebilzan bitartean, ostu egin
eutsezan Zezenlarruk aziterako gari guztiak. Ta
beste gari mota bat erein eban zazpi anaien soloetan,
beste gari mota bat erein eban, beste gari mota
bat erein eban..., au ez.

TXIMINO TA TXIMINA

— «NORTASUN! NORTASUN! NORTASUN! Uriburuko dendarik aundiena, ederrena, onena. NORTASUN! NORTASUN! NORTASUN! Ez zaitetz numerutu, makiñatu, baloitu... Izan zaitetz zeu, nortasundun zeu. Zatoz, erdu, etorri NORTASUN dendara...»

Oraintxe sartu dira Tximino eta Tximina NORTASUN dendara, nortasunez jazteko.

— Ule luzea, bizar luzea, nortasunaren ezaugarri. Baiña garbitu, orraztu, dotoretu, leenengo ta bein, burua. Non...? NORTASUNen, NORTASUNeko apain-gelan.»

Bere ule luze ta bizar luzeagaz, apain-gelara sartu da Tximino.

— Milla koloretako ulea, milla koloretako begiak, nortasunaren ezaugarriak. Ule gorria, zuria, beillegia, berdea..., edozein koloretako ulea NORTASUen, NORTASUNeko apain-gelan.»

Bere ule labur eta betule laburrekaz, apain-gelara sartu da Tximina ere.

— Zaindu begiak, ibilli antijuak. Antiju gorriak, berdeak, baltzak, urdiñak, aundiak, txikiak, danetarikoak..., NORTASUNeko BETAURREKOTEGI-n. Ikusi, sartu BETAURREKOTEGIra.»

Tximinok eta Tximinak antijuak erosi ditue. Kristal berdezko txiki batzuk erosi ditu Tximinok, eta kristal gorrizko aundi nabarmen batzuk Tximinak.

— «Nora zoaz arkondara zaar orregaz? Nora marinera zaar orregaz? Gaur ez da orrelakorik eroaten. Iñork ere ez dau eroaten. Gaur nikiak eroaten dira. Jantzi, ba, arin modara, gaurko modara. Ikusi NORTASUNeko niki-denda. Nikiak, nikiak, nikiak, gaurko nikiak, nortasunezko nikiak NORTASUNen.»

Niki gorri bat artu dau Tximinok, beillegi bat Tximinak. «Gu gara gu» ipintzen dau papar aldean Tximinoren nikiak, eta «Superneska» Tximinarenak.

— Ez aal dozu ikusi oraindiño NORTASUNeko PRAKATEGI? Ez? Zertan zagoz, ba? Zatoz eta ikusi neurri guztietako prakak, era guztietako prakak, nortasundunak eroaten dituen prakak. Zure zain dago PRAKATEGI, zure alde dago PRAKATEGI, zure onerako dago PRAKATEGI, zure arduraz NORTASUNeko PRAKATEGI.

Praka zabal kolorga batzuk jantzi ditu Tximinok, praka estu marroi batzuk Tximinak.

— Abarketarik eta abarkarik ez dau jazten iñork gaur. Zergaitik, ba, zuk? NORTASUNeko OSKITEGIAN egon ez zaralako, oiñetakoak emoten daben nortasuna zer dan ez dakizulako. Baiña nora joan gaur nortasun barik? Iñora ere ez. Nortasunduna, ostera, edozein lekutara. Nortasundu zaitetz, ba, NORTASUNeko OSKITEGIn.»

Takoi aundidun zapata batzuk erosi ditu Tximinok, takoi txikidun bota luze batzuk Tximinak.

— Niki utsean ez zaitetz joan iñora badaezpadan. Jantzi kanguro arin bat, jantzi trenka bero bat, jantzi..., baiña non? KANGUROTEGIn, TRENKATEGIn..., NORTASUNen.»

Tabardo bat artu dau Tximonok, eta anorak bat Tximinak. Baltza batak, berdea bestea.

— «Jantzietarako kolonia, uleetarako txanpua, eskuetarako leungarria, oiñetarako autsa, besapeetarako usain gozoa..., zuk bear dozun guztia. eta geiago, NORTASUNen. Etorri, ikusi. NORTASUN! NORTASUN! NORTASUN!»

Aldaturik, barriturik, gaurkoturik... urten dabe kalera KTximinok eta Tximinak, eta or dabilz jende arterik jende arte...

ARRATOIBODA

Katarrek urtero ilten ditu arratoi bat edo bi. Pentsutegiko feriatik ekarten ditu.

Amaika erratoiboda pozgarri egiña da Katar bere etxeakoarteko ta adiskideekaz!

Ondo gizenduriko arratoi bat il dau aurten ere, eta katu asko batu ziran arratoibodan.

Pernil ederrak atara eutsozan arratoiari, jana egin aurretik astiro-astiro a txikitzean. Oso ederrak. Iñoizkorik ederrenak. Pozarren egoan Katar. Baita bere etxeakoak eta adiskideak ere. Eta egotekoa zan.

Arratoiboda egin, eta urrengo egunean, leenengo ondo-ondo pipergorritu ondoren, eskatzean eskegita

ipiñi zituan pernillok Katarrek. Eta aiei begira egon zan gero, luzaro eta bitsetan. Eta egunak joan eta egunak etorri, ketu, sikatu eta ondu egin ziran pernillak.

Egun baten, giarra zatitxo bana kendu eutsen Katarrek kontuz-kontuz, zelan egozan ikusteko. Eta laister jateko modura egozala esan eutsen bere etxekoei. Baiña, a zoritxarraren zoritxarra, ostu egin eutsezan pernillok urrengo egun baten, ostu. Baiña nork? Iñork ere ez ekian.

Toto alkatearengana ere joan zan Katar, erdi negarrez, zer jazo jakon esatera. Laister jakingo eballa nor izan zan esan eutson arek. Baiña gaur arte.

Gutziz gogailduta, biotz jausita dago orain Katar.

Katamixer etorri jako oraintxe bertan erpatitz bategaz. Eta axe irakurten dago. Bere adiskideak baialdutse. Arratoipernil-jan bat egitera joateko konbite da.

KAIOLAN JAIO TA AZITAKO TXORIA

Adar bateriaz

e	e
s	s
k	k
e	e
g	g
i	i
t	t
a	a

dagoan urrezko kaiola txiki baten jaiο ziñan txori txiki

e						e
g						z
a						e
z						r
e						e
g						g
i						i
t						t
n						n
e		-O,				e
z		zu,				z
d		or,				d
a		kaiolaren barruan				a
k		eder ta nasai.				k
i		geldi-geldi				i
z		zagozan				z
u						u
n						n
t		t t				t
x		x x				x
o		o i				o
r		r k				r
i						i

tzotz estu luze baten gainian geldi-geldi zagozan txorit

x						x
i						i
k						k
i						i
p						p
o						o
l						l
i						i
t						t
o						o
r						r
i						i

barruan magetofioia jarri deusuen gure txori endekatu ori,
ai, disekatua dirudizun gure txori txiki destxoritu errukari.

EGIEDERKO ALEGI

Lagun asko bizi dira Egiederren. Lagun ezagun asko. Nork ez ezagutu Eleberri, Antzerki, Saio, Ipuin, Kontu, Sermoi...? Mundu guztiak ezagutzen ditu.

Egiederren biotz ingurua txalet eta apartamentu ederrez loratuta dago, olerkiz eta prosaz, eskuz eta inprentaz egindako txalet eta apartamentu zoragarritz. Eta oneetan bizi dira Egiederko lagunik geienak. Danak ez.

Alegi, Atsotitz eta Sermoi (Alegi ta Atsotitzen morroia) txabola baten bizi dira, autsak eta sitsak jandako txabola zaar baten, bazterturik eta erdi aaztuta.

Eleberri, Saio ta Antzerki, Egiederko jauntxo aundikiak, Alegi ta Atsotitzen txabolara joan dira gaur goizean, eta andik alde egiteko agindu deutse aiei.

— Egiedertik alde...? Baiña zer dala ta alde? Nortzuk zarie, ba, zuok besterik gabe gu Egiedertik kanpora botatzeko? —erantzun deutse Alegik.

— Ori, oril Kanpokoa etxera, etzekoa kanpora. Leengo zaarren esaerak, guztiak jazoerak. Leen alan, orain olan, gero ez jakin zelan —Atsotitzek.

— Ez egin jaramonik nire aitari. Zaarra ere bada ta, erdi txotxoloturik dago... —Alegik.

— Antxiña baten gaztea nintzan, orain egin naz agura, emazteak eta umeak ere ez nabe ikusi gura. Errementariaren etxean zotza burduntzi, arotzaren etxean, otzarea aurki. Dagoanean bonbon, ez dagoanean, egon. Daukanak dauko, ez daukanak, baleuko. Negua zaarren ilgarria, gazteen zaargarria. Bagendu ta balitz... Ez aal dakizue balizko olearen abestia? Entzun entzun:

*«Baneu ta banintz,
ezaren irrintz;
bazendu ta baziña,
ametsaren ezina;
baleu ta balitz,*

*mutuaren bi itz;
bagendu ta bagiña,
alperreko aalegiña,
bazendue ta baziñie,
egin-nai utsaren adiskide;
balebe ta balira,
besteen anaiak dira.»*

— Aita! —Alegik.

— Aita ta seme tabernan dagoz, ama ta alaba jokoan, areen etxean... —Atsotitzek.

— Aita!! Zagoz isilik, ba, apur baten. Gero... —alegik.

— Gero..., otz ez dana, bero —Atsotitzek.

— Isilik egoteko, ba, Jesus! —Alegik.

— Jesus diñozu, Jesus? Berba ona da ez bada kunplimentuz. Jesus, Maria eta Jose, beti jan eta... —Atsotitzek.

— Parkatu. Antzerki, Saio ta Eleberri, Olakoxe txotxolo aldikadak izaten ditu noizpeinka nire aitak eta —Alegik.

— Txotxoloa ni? Baita zera ere! Ezertarako ere ez nazala gauza uste dozue ala? Au ere bada! Jakiña: zaarra, traste txarra... Bai, ta zer? Aizea ere zaarra da, ezertarako balio ez dauana, baiña bera barik bizi

ezin. Eta aizea lakoa naz ni ere: ariña, biguna, gogorra, indartsua... Leena, oraiña ta geroa naz ni. Orixe, bai. Arritu egiten zaitue nire jakituriak? Ala zorabiatu? Entzun, bada: Erriaren jakintza, ebanjelio txiki, zuen iturri, Egiederren oiñarri..., orixe naz ni. Gazi, gaza, gozo; erreza, laburra, sakona, argia, rimaz eta ritmoz jantzia, buruz ikasia, ezpan-belarri erabillia..., bizitzako liburu pozgarria ta negargarria. Zer ikusi, a ikasi. Asko daki zaarrak, erakutsi bearrak... —Atsotitz.

— Ez aal dozu entzun, Atsotitz, semeak esan deutsuna? Zagoz, ba, isilik, txotxolo gogaitu oril —Saiok.

— Ba..., alde egin bearko dozue, Alegi, al bait ariñen, Egiedertik —Eleberrik.

— Baiña zergaitik? —Alegik.

— Lotsagarri ta kaltegarri baiño ez zareelako emen Egiederren —Eleberrik.

— Zer egiten dozue, ba? Ezer ere ez. Eta ezer egin eztekotan, alperrik zagoze emen —Antzerkik.

— Alperra beti gazte —Atsotitzek.

— Egiederren, egia edertzeko bizi bear da, eta zuok ez dozue ez egirik ez ederrik sortzen. Ez —Eleberrik.

— Sortu ez? —Alegik.

— Egia? —Saiok.

— Bai, egia —Alegik.

— Egiak ez ditu bide bi —Saiok.

— Egia... —Alegik.

— Egia, surraren ondoan begia. Egia askoren erregarria. Egia biribilla da, ta ezin batera osorik ikusi. Egia esateko ez daukat lotsarik; ez deutst bete sekula guzurrak boltsarik —Atsotitzek.

— Isilik zu, Atsotitz —Saiok.

— Zer da egia zuentzat, ba? —Alegik.

— Egi bat baiño geiago aal dagoz? —Antzerkik.

— Ez, egia bat da beti. Ez egia da ori. Baiña alderdi asko ditu, alderdi asko, bai —Alegik.

— Zera ditu! —Saiok.

— Zereko zeraren zera zertu da zerean —Atsotitzek.

— Ez aal dozue iñoiz entzun Budaren parbolea? Elefantearena eta itsuena? Ez? —Alegik.

— Zelako parbolea? —Eleberrik.

— Begira: Bein baten, jaiotzatik itsu ziran gizon batzuk artu ta elefante baten ondora eroan zituan errege batek. Eta elefante bat zala esan eutsen,

aurrean ebena. Eta banan-banan arturik itsuok, elefantearen burura eroan eban leenengoa, tronpara bigarrena, bizkarrera irugarrena, anketara laugarrena, buztanera bosgarrena, ta abar. Zer zan a itandu eutsen gero itsuoi... —Alegik.

— Itsuak ikusgura, errenak ibilgura, gorrak entzungura —Atsotitzek.

— Elefantea zala erantzun eben bat, batean danak. «Baiña zelangoa da?», galdetu eutsen barriro ere erregeak. Eta orduan galdara aundi baten parekoa zala erantzun eban buruan egoanak... —Alegik.

— Txapela buruan ta ibilli munduan —Atsotitzek.

— Gomazko tubo lodi bat lakoa zala esan eban tronparean gaiñean egoanak... —Alegik.

— Txirikitin txonea. Durangon tronpea, Elorriion buzkantza, Ermuan sedea; Ermuan seda barri, mutillok dantzari, neskak konbidetako libre maspasea. Amak emon baleutso etxeko lotsea, ez abala galduko urrezko boltsea —Alsotitzek.

— Sala baten antzeko zala esan eutsen erregeari elefantearen bizkar gaiñean egoanak. Tantai batzuk lakoa, anketan egoanak; iñarra bat zirudiala esan eban buztanari ikutu eutsanak; eta abar. Eta orduan... —Alegik.

— Ordua doanean doa mundua —Atsotitzek.

— Isilik! Jarraitu —Saiok.

— Ba, auxe esan eutsen orduan erregeak itsuoi: «Ederto! Baiña esan orain ia zelan izan deaiteken batera galdara aundi baten parekoa, gomazko tubo lodi baten antzekoa, sala bat lakoa, tantai batzuk lakoa, ta abar. Zelan ainbeste gauza ezbardin gauza bati buruz?» Eta eztabaidaka asi ziran itsuok, bakotxak bereari gogor eutsiz... —Alegik.

— Bakotxak berea eta bakotxari berea —Atsotitzek.

— Ulertu dozue? —Alegik.

— Bai. Ta zer? —Antzerkik.

— Ba guk ere geure egia ikusten eta erakusten dogula. Orixe —Alegik.

Sermoi, Alegi ta Atsotitzeneko morroia, agertu da. Luzez eta baltzez jantzirik dago, betaurreko zaar batzuk sur puntan noiz jausiko ditualarik. Bera ere zaar egin da.

— Zuek erakusten dozuen egia ta «bapez», bardin. Esatea ere... —Saiok.

— Bakotxak berea —Atsotitzek.

— «In ore istorum non est sinceritas». Non da zintzotasuna? Non gure asaba zaarren zuzentasuna?

Non...? «Vade restro, Satana! O, zein dan...! —Sermoik.

— Isilik zu ere, mesedez, Sermoi... Gure egiak ezertarako ere balio ez badau, zuok diñozuenez, zuok erakusten dozuen egia ere nondik artu dozue, ba? Nondik? Geugandik —Alegik.

— Zuongandik? —Saiok.

— Ona emen berton Bilbo! —Antzerkik.

— Bilbao, an ere dongeak birao —Atsotitzek.

— Geuk sortu genduan Egieder —Alegik.

— Zoratu egin zara zu ere ala? —Saiok.

— Kirtenkeriak esaten ibilli barik, zoaze, bai, ta kitu —Eleberrik.

— Jakiña —Antzerkik.

— Baiña zer uste dozue zuok, bada? Ezerezetik sortuak zareela...? Berez? Geure odola dozue zuek ere —Alegik.

— Baita zera ere! Naiko koplarik da —Saiok.

— Nire aita ta ni ona etorri giñeanean, ez egoan Egiederrik. Geuk emon geutsan asierea, geuk —Alegik.

— Amaiera ere laister —Saiok.

— Kanpora emendik! —Antzerkik.

— Ameriketako indioei emon deutesen antzera, erreserbatxo bat emoiguzue guri ere, besterik ezean, mesedez —Alegik.

— Ez dira faltako landerrak zure lurraldean. Agindu au emoten deutesut, ba: «Zabaldu zure eskua zure lurreko lander eta beartsuentzat». Txiroa zapal-tzen dauanak, aren egillea iraintzen dau. Txiroaz erruki danak, ostera... Bai, ail «Beatus qui cogitat de egeno et paupere: die malo salvavit eum Domi-nus». Baiña madarikatua... —Sermoik.

— Etxe barri bat egin ezkerok... —Alegik.

— Ez —Saiok.

— Ez orixe —Antzerkik.

— Ez —Eleberrik.

Eztabaidaka ekitaldia egin ondoren, Saiok, An-tzerkik eta Eleberrik kanpora jaurte ditue, errukirik gabe, Alegi, Atsotitz eta Sermoi. Eta kanpotik ibilli dira, ara ta ona, nora joan ezean.

Neure etxera etorri dira azkenean. Bai, oraintxe leentxoago etorri jataz, eta pozik artu ditut, eta alkarrizketa luze bat egin dogu, urdaiazpikoa ta intxaurrak janez eta ardao baltz indartsua edanez, bien bitartean. Gero, kantu zaar batzuk abestu do-guz eta, jakiña, kanturik kantura, tragua barrura.

*«Oso arlote bizi gara
ezin osaturik;
zenbat aldiz eguerdian
oraindik baraurik!
Gaur bai...»*

Lo dago orain Atsotitz, eta liburu zaar bat irakurtzen Sermoi. Berba ta berba dabilte Alegi, ta ni isil-isilik entzuten eta entzuten eta idazten eta idazten.

Gaueko amabiak dira baiña, oso pozik nago Alegiri entzuten, eta logurarik ere ez dot.

— Aurrera, Alegi, jarraitu. Amaitu esaten ibilli zaiatazana...

EZI ARREN . . .

— Bai. Denpora askoan ibilli nintzen orretan baiña, azkenean lortu egin nuen gura izan nuena —esan eban orduan, arro-arro, Otsok, buztanari eragiñez.

— Ondo bai gero? —erantzun eutson Azagarik, irribarre maltzurrez.

— Oso ondo, Azagari.

— Katu bat ezitzea ez da gauza erreza, ba, Otso. Domestikatzailerik onena izan arren ere...

— Erreza ez baiña...

— Eta geldi-geldi egoten jatzu?

— Zirkiñik ere ez dau egiten. Estatua bat legez egoten da. Benetan! Jakiña, jo edo olan egin ezkerro...

— Ez, ez. Ikuturik egin barik.

— Baietz, ba! Naiz ta siñuak egin, naiz ta zaratka ibilli, berari ikuturik egin ezik, geldi-geldi egoten da, taketa legez, eskuetan kandela bat daukalarik. Ikustekoa da.

— Izango da baiña, ezin dot siñestu.

— Siñestu ez? Zatoz geurera egun baten. Erdu afaltzera.

— Bai. Baiña postura egingo deutsut joan baiño leen.

— Zer? Geldi egon ezetz katua?

— Bai.

— Baietz!

— Ezetz!

— Zer jokatuko dogu?

— Zeuk nai dozuna.

— Afaria?

— Ederto!

— Baiña ikuturik ez egitekotan gero katuari berari.

— Bai, bai. Nik ez deusat ikuturik egingo. Egon nasai.

— Ba!

— Ba!

— Eginda dago.

— Noiz joango naiz afaltzera?

— Gura badozu, gaur bertan ere bardin.

— Ze ordutan?

— Illuntze aldean, edozein ordutan.

— Gerora arte, ba, otso. Galdu egingo dozu posturea. Segurutik.

— Galdu? Orixe ez. Irabazi egingo dot. Gero ikusiko dozu. Gerora arte.

Esan ta egin. Otsoren etxera joan zan Azagari afaltzera. Gogotsu ta pozik joan ere, posturea irabazteko ustetan.

Prest egoan dana Azagari ara eldu zanean. Eta afaltzen asi ziran berealaxe.

Bildots bat atara eban Otsok beretzat, eta oillanda bat Azagarirentzat.

Mai gainean egoan ezitako katu ori, jesarrita eta zutunik, katuak egoten dakien lez, Azagariren eskoi aldean. Geldi-geldi egoan, argi ontzi bat bezela, bere eskuetan kandela bat ebalarik, biztuta.

Siñu nabarmen eta ganorabako zarata batzuk egin eutsozan Azagarik. Baiña ez eban ikararik egin argilari zintzoak.

Barre purrustadaka asi zan orduan Otso. Azagari, osterá, eztulka asi zan.

— Okerreko zulotik sartu jat azurren bat, antza —esan eban, eztul eta eztul, Azagarik.

Eta moko-paiñelu bat atara eban, beingo baten, boltsatik.

Artegatu egin zan orduan katua pizka bat, eta usainka asi, surpeko ule luze banakei gora ta beera bizkor eragiñez.

Otso ere isildu egin zan eta urduritu, bere katu kutuna alan ikusirik.

Iribarre maltzur bat ito eban Azagarik bere barruan.

Geroago ta urduriago egoan katua..., ta, bat-batean, kandlea bota, ta Azagariren plateraren ondoan larri ta estu ebillan saguarengana joan zan...

Barre purrustadaka asi zan orduan Azagari.

POZORDU ETA MINORDU

- Ni zu baiño luzeagoa naz, Pozordu?
- Luzeagoa?
- Bai.
- Ez zara.
- Banaz.
- Baiña ez aal dakizu, Minordu, bardiñak garana? Esakerea danez: ordua ordu.
- Bai baiña...
- Bai baiña..., zer?
- Esan esan, ia, gizonei.

ERLE ETA MIRU

*Egaz doa Txori
aize epeletan;
egaz doa Arrain
ur otz gardenetan.
Aizearen altzoan
ta uraren kolkoan,
egaz doaz biak
udako pozetan.*

Egaz egin gura dau Erlek ere. Baiña Miru zaar ankerraren erpabetan dago, eta, egazka ta egazka ibilli arren ezin egazik egin, ezin ezelan ere.

— Kendu zakidaz, mesedez, nire gaiñetik, Miru jauna. Ai! Mindu egiten nozu... Itxi egidazu egaz egiten...

— Ez. Zure eztenkadak...

— Zapaldu egiten nozu ta.

— Egin bear. Zure eztenkadak...

— Zapaldu egiten nozu ta.

— Egin bear. Bestelan...

— Zer?

— Eztenkadea.

— Ez, ez, ez, Miru jauna. Oker zagoz. Lorarik lora joan nai dot nik. Askatu nagizu, ba, mesedez, egaz egin dagidan, ezta egin dagidan, bizi naiten...

— Ez.

— Zergaitik baiña?

— Ondo dakizu zuk zergaitik.

— Geldi egon naz ni neure lekuan...

— Geldi? leku onean geldi zu, gaizto ori!

— Ai!

Miru olgetariaren erpabetan dago Erle. Estu ta larri. Ta, alakoren baten, larriaren larriak eraginda, bere ezten zorrotza atara, ta erpabetik sartu deutso Miruri. Eta, jakiña, mindu egin da Miru, ta asarratu. Eta il egin dau Erle, il pikukadaka, ta iruntsi.

IÑAUTERI

A, 1: Pertsonak numerotu ala numeroak pertsonatu?

B, 15: Iñauteri, aratuzte, zanpantzar...

X, 33333333333333: Nor nor dan eta noiz eta zelan etan non dagoan eta zer zer dan ulertzen ez dan edo ulertzen danean txarto ulertzen eta dan-dana osorik artzen dauan magnetofoi aundi baten artu dan Iñauterietako mozorrodun izketa zirriparratsu oiartzuntsu naasteborrastetsuaren ots nekegarritsu!

F, 3: Faborez...

D, 145: Bai.

D, 146: Bai?

H, 56: Ez, ez. Eta ez.

L, 12345678987654321:

«Binbili-bonbolo, jan ta lo...
Errege Frantzian balego!
Akerrak kanta,
idiak dantza,
astoak danboliña jo.»

C, 1: Parará, papá, parará?

C, 2: Parará, Pachín, parará.

F. OoOoOoOoOOOo: Fa..., fa..., fa..., fa...,
fafafa..., fafa..., fafa..., fafafa..., kun..., kun..., do
tre..., tre..., tre..., tre..., tretretre..., nean jo...,
jo..., jojo..., an da eta..., Fa..., fafa..., fafafa...,
bi..., bi..., bibibi..., an mo..., momo..., tor..., tor...,
torrrr..., torrrrr..., ean.

G, 1: Astiro-astiro, ez?

H. O: Erriaren itzak.

H, 1: Herriaren hitzak.

B, 4869: *Angulo* naz ni.

B, 4870: Ba *Angulo* euskal abizena da. Ez zen-
kian zanik? Bai, euskal abizena da: *an, gu, lo*.

J, 36: Jan Juan, jan jan, jan barik joan barik.

O, 99:... no tiene enmienda no. Mundo mundo-
run per omnia saecula saeculorum.

D, 100000: Paleolitikuko erreserbak gaituk gu...

D, 100001: Entresaka ona egingo joan orduan naturalezeak.

D, 100002: Norbera apea izan ezkerro txarto!

D, 100003: Ori, ori!

CH, 1: EDESA, PERTESA, GURELESA, ZUENLESA.

I, 1: Izena, bai.

1, 22: Izena? Oba ezizena. Ezizena da izenik onena baiño ohea. Ezizenak izana adierazten dau, leenagoko izenak legez... Gaurko izenak ezer ere ez.

L1, 17: Ai!

M, 5678: Epe!

F, 1000: Efe.

A, 7654: Askatasunik ez, dirurik ez, andrarik ez..., bota ardaoa, mesedez.

K, 100: Kaka!

W, 100: Mierda!

L, 4: Auto ederra benetan!

A, 1: A...!

E, 1: E...?

I, 1: I...!

O, 1: O...!

U, 1: U...!

Z, 5: A, e, i, o, u. Ama, meriendea bear dogu: bost arrautza ta koipetsu...

D, 48: Test ederra, eta erreza dominora jokatzen jakin ezkeru.

S, 698: Eta beste test au: abcabcabbbaabcabceccce?

W, 234567: Yes.

T, 14: Ito egiten da, bai, gizona ainbeste barri barri negargarri egunero arturik.

B, 33: Arabako abadearen kapelapean baba garau bi. Arabako abadearen kapelapean baba garau bi. Arabako abadearen...

CH, 500: TRANSA, PERTRANSA, KANSA, MUCHO.

M, 222: Zelakoa gura dozu?

N, 111: Zelakoa...?

M, 222: Iru eratakoak dagoz: omeleta, tortillea, arrautzopilla. Omeleta frantzesu da; tortillea, espainiolar eta arrautzopilla, euskalduna.

V, 555555: Con la cara tapada se dice lo que se siente, sin ella no se siente lo que se dice.

S, 2: Mama darama nire amak.

T, 34: Ekonomikoki ala sistematikoki?

H, 2: Historikoki?

D, 3: Zergaitik...?

G, 89: Ba...

I, 89: Zera...

Z, 987654321123456789: «*Aurtengo ibauteri
denbora de tirreteri.
Baxterretan anitz eri...*»

A, 90: Izan edo ez izan, or jauk untzea.

B, 37: Zoriontsu izan edo ez izanean ere bai.

X, 10: $356 \times 468 =$

Y, 11: $a - b =$

J, 7867098: Beste test bat? norena?

K, 97: RAVEN-ena.

B, 33: Akerrak adarrak okerrak ditu, akerrak
adarrak okerrak ditu, akerrak adarrak...

M, 67: Ze ordu?

N, 98: Amarrak amar gitxiago.

P, 1: Orduan bapez.

Q, 45: La guerra es el acto más inhumano,
siempre baja la bolsa una barbaridad.

L, 98: Latiña kendu dabenetik ona ez dot ezer
ere ulertzen eleizan.

G, 23: Ez?

J, 6: Zuk.

E, 97: Zer?

*Z, 88888888999999: «Kikuri bikuri lakirikon,
zinko vinko larikon.»*

A, 1: Dagoanean dagoantxo, ene enetxoa!

B, 2: Aitearen...!

C, 4: Cagüenla!

D, 5: Et, et, et!

E, 6: Ujuju!

F, 7: Arraiopola!

G, 8: Errekoño!

H, 9: Katxondeo mentala.

I, 10: Ja, ja!

B, 33: Katuak sagua, saguak sokeak india, idiak ura, urak sua, suak makillea, makilleak akerra, akerrak artoa, akerra ken; baratzetik akerra ken, ken, ken, ken, ken.

U, 36: Aizea ederra? Eta osasuntsua, gaiñera, mendi onetan! Zergaitik ez ete dabez uri nausiak onelako lekuetan egiten?

K, 6: TRIKA, TREKA, TROKA, KAKI, KAKA.

M, 999: Edan, edan likora. Edan ALBORA, likor ederra. Edan likora ta joan autoan edonora. ALBORA! ALBORA! ALBORA!

P, 2: Edukaziño aldetik i ere... Bokadillurik txikiena ez dok artu badaezpadan.

P, 3: Txikiena artuko enduan i izan baintz ala? Bai? Ba or daukak txikien oril Ainbeste kopl...!

R, 1: Eparrapan zapadapan zaper dupun opor?

R, 2: Apari onpedaperrak zupiri ipopurpedipoa garbubiputzepuko.

CH, 8: Lepenguapajepe ripidipicupulopo.

B, 33: Ur drogatuaen prosopopeia? Uraren prosopopeia drogatua? Prosopopeia drogatuaen ura? Ur prosopopeiatuaen droga? Droga urtuaen... Ala Fantasia likidoa? Ala lobel olde? Ala...

1, 90: Ago ixilik, astakume oril

B, 33: Zer da astakumea, aitatxo?

1, 90: Astakumea? Astoaren umea.

G, 45: Mozorroturik, guzur itxuratan gabilzanean, orduantxe agertzen gara egiazkoenik.

V, 1: La risa, la barbarie, el disimulo, el miedo, la inquietd, la perfidia humana..., eso es el Carnaval.

W, 1: Yes.

Z, 3333333333333333: «*Gaur dala Maria kale,
Biar dala Zanpantzart,
egin dezagun arte
tripan larruak zart.*»

E, 10: Zer?

F, 1: Ezer ere ez.

G, 3: Ez?

D, 1: Ja..., ja..., jau..., jauna zu..., zu..., zu-
zu..., zuekin.

D, 2 E..., e..., eta zu..., zu..., zure espi...,
espi..., espiritua..., re..., rekin.

E, 1000: Biar goizera arteko meza.

K, 1: Beste gizon guztiak bardiñak dira.

L, 8: Minigona orrekin ezin zara sartu eleizara,
oso otz dago emen barruan eta katarrotu egingo
zara.

CH, 1: Si?

A, 10: E_z.

W, 20: Verkleidung. Maske...

C, 897654: Ezo etá mu floo.

R, 5: R12, 1500, 850, 4-4, 1430, R10...

T, 1: Izena?

S, 1: Ogino.

H, 2: Publikoki ala marjinetuen marjenean sekre-
toki?

B, 33: Iputz apezak napar istupez atorra, napar
apezak iputz istupez atorra...

T, 31: Ogeitamaika eskutik euki ezkeru, jakiña.

X, 32: Xabierren xemea xoloan xaltuka.

M, 375: Non?

N, 90: Epe!

Z, 4444444444444444444444:

*«Zalapart artan zenbat naspil!
Zenbat karraxi, zer iskanbil!
Itsumuka,
trunbuluka,
jende dena dabil.»*

A, 56: Baserririk ez da agiri.

A, 57: Ez. Buda bat bezela dago Madmonen eleizea uriburuaren erdian, eta uriburuko etxeak gurtu egiten dabe a, aren inguruan belaunikaturik.

A, 100: Iñauteritu egin dabe uriburu osoa.

H, 100: Komuniatu egiten dira danak komun komunean; komunzki komuniatzen ez diranak ere bai.

K, 1: Noa Bilbora.

TX, 1: Dira asko.

TZ, 1: Nik zuri esango dot.

X, 1: Aitari ikusi deustat leen.

K, 8: Non dagode, bakaldun, txandoneko txindiak?

A, 1111111111: Uda eta udako ikastaroa eta udako ikastaroko gazteak eta udako ikastaroko gazteen gogoak eta udako ikastaroko gazteen gogoko deklinabide eta udako ikastaroko gazteen gogoko deklinabidearen deklinabidekerak eta udako ikastaroko gazteen gogoko deklinabidearen deklinabidekera zeztugabea eta udako ikastaroko gazteen gogoko deklinabidearen deklinabidekera zeztugabearen kasuak eta udako ikastaroko gazteen gogoko deklinabidekera zeztugabearen kasuen atzizkiak eta...

B, 1: Naiko dok, mutill! Zoratu egingo nok.

D, 9: E?

E, 1: Zer da?

F, 19876: Txarri emea.

C, 99: El Carnaval dura trescientos sesenta y cinco...

CH, 8: Ya, ya.

B, 33: Kanbon palangak pagoz, kanbon palangak pagoz, Kanbon palangak pagoz...

N, 974: Alan eta guztiz ere, ez etsipendu. Izadiak bere legeak ditu.

G, 4: Baiña ez dot nai ilterik.

K, 9: Nork gura dau ori, ba?

L, 80: Estalki bako gizonik non?

M, 1: Gizonak ez dau ondo emoten mozkortu ezkerero.

G, 7: Ori, ba.

S, 1: Gaur askotxo edan dozu, e. Karga aundiegia, ta ezin egon zutunik.

S, 111: Ez, ez. Karga aundiegia ez, txarto kargauta, aldea itzela.

T, 9: Upea lakoa.

S, 111: Buelbaka dabilt mundua...

B, 333: Itxasoaren orroe larriak, transistoren zaratak, umeen garrasiak, atsoen marmarrak, transistoren zaratak, itsasoaren orroe larriak, transistoren zaratak, umeen garrasiak, transistoren zaratak, transistoren zaratak...

A, 111: Baiña aurrera.

B, 111: Ez galdu geurea.

D, 111: ABEDE! ABEDE! Ederra, alafede!

*X, 123456789...:A:Z:K:E:N:A;*375hryr768tjgu
68tjg95, D87jGngut9ñ%—(HGTFB=% ht8chr6H
gr7f..., A:S:I:E:R:A, ba..., ba..., go, az, bagoaz,
bagoaz..., A:U:R:R:E:R:A.

SAI TA OTSO

Bela jauna, izlari ospetsua, itzaldi bat emoten dabil telebisiñotik.

—«... bai, ikusle maiteok, mundu obeago bat egin bear dogu, obeago bat. Eta...

— Obeagoa oraindiño...? —Erantzuten deutso bildots il bat jaten dagoan Sai jaunak, **ABEREIL** empresako buru dan Sai jaun aberatsak.

Bere atzapar sendoz bildots illari eutsi, ta moko kakodunez aren gorpua urratu ta zatitu, ta jan ta jan diardu Sai jaunak, Bikain jantokian.

Alakoren baten, otso jauna datorko ondora, aspalditik adiskide dauan Otso jauna.

- Egunon!
- Jainkoak emon!
- On egin!
- Eskerrik asko.
- Ondo, ez?
- Bai, oso ondo Jainkoari eskerrak.
- Baiña zer...?
- Zer..., zer? —bildotsaren biotz usteldua irun-
tsiz.
- Zuk ez daukazu lotsarik ez errespetorik.
- Zer, ba? —mokoko zikiña garbituz.
- Illen gorpuak jan?
- Ta zer?
- Nik neuk, beintzat, ez neuke orrelakorik egin-
go. Ezergaitik ere ez. Ez orixe, Jainkoarren!
- Ez, zuk ez, jakiña. Zuk bizirik jaten dozuz
eta...

BILDOTSAREN ABESTIA

*Ez dot gura, ez,
ilterik;
iraun gura dot
bizirik;
baiña bildots, neu,
izanik,
naiz eta bizi
mindurik.*

*Bizi gura dot
nik ere,
bizi, izanik
ongille.*

*Ez dot gura izan
iltzaille,
neu iltea da
ta obe.*

TUTULU

Asto asko dagoz Ekidazun (non ez?). Bat osterera, Tutulu, danetarik astoena.

Egia esan, bera aurrean dagoanean, Tutulu esaten deutse berari baiña, bera aurrean ez dagoanean Kirten, Kaiku, Tenteltzar eta olakoak esaten ditue ekidazuarrak berari buruz.

Kirten kaiku tenteltzar aundi bat da Tutulu, izan ere, eta kirtendu, kaikutu eta tenteldu egiten da edozein ordutan eta edozer gauzagaitik. Eztabaidaren bat sortzen danean batez ere.

— Bai.

- Ez.
- Baietz, ba Tutulu!
- Ezetz, ba!
- Neu egon naz antxe bertan baiña!
- Bardin da.
- Egia dala, ba, Tutulu! Olantxe da.
- Ez da.
- Zergaitik ez da, ba?
- Axegaitik.
- Baiña...
- Ez dago baiñarik.
- Baiña entzun egizu, ba, leenengo neurea, zeurean itsutu barik.
- Eta zergaitik ez zeuk leenengo neurea?
- Zurea zer?
- Axe.
- Ez zaitetz berotu. Neu egon naz antxe bertan eta...
- Zer?
- Ba, ikusi egin dot.
- Zera ikusi dozu!
- Bai, eta zuk baiño obeto dakit, orrexegaitik.
- Zera dakizu zuk!

- Badakit.
- Ez dakizu.
- Zergaitik?
- Axegaitik.
- Errasoi galanta! Jakiña: ibilli ere astakirtene-kin nabil ni eztabaidaka ta...
- Kontuz gero e! Kontuz zer esaten dozun.
- Astakirtenekin nabillela.
- Astakirtenekin zeu ibilliko zara, zeu. Entzun dozu.

Orra or, Tutuluren zuurtasuna. Besteari *astakir-ten* esan naiaren esan naiaz, bere buruari esan.

Jakituntzat dauka bere burua Tutuluk, eta beste bein ere ikaragarrizko eztabaida bat sortu eban eguzkiaren eta iretargiaren balioa zala ta ez zala.

— Kokolo aundi batzuk zaree danok. Orixe. Kokolo aundi batzuk. Besterik ezer ere ez. Ez aal zaree konturantzzen bearrezkoagoa dogula iretargia? Eguzkiak egunez egiten dau argi, bear ez danean, baiña iretargiak gauez, argia bear danean. Ikasi, ikasi leenengo ta gero egin berba.

Bere seme gazteagaz ere eztabaidaka ibilli zan leengo egun baten. Eta azkenean asarretu egin zan Tutulu.

- Zoaz, zoaz nire inguruetatik nora edo ara.
- Zergaitik?
- Kendu zakidaz nire ondotik, mesedez, ostikadaren bat emon ez dagitsudan.
- Baiña zergaitik, aita?
- Joateko, ba, astakume oril
- Zer da astakumea, ba, aita?
- Astakumea? Kokolotzarra! Zer izango da, ba? Astoaren umea, seme, astoaren umea.

Naiz eta irakurtzen dauanetik erdirik ulertu ez, badaki irakurtzen Tutuluk. Arrantza egiten bakarrik ezeze, irakurtzen ere ikasi eban, ainbeste urtetan eskolara ibilli ondoren.

Alegi-liburu batzuk ekarri eutsozan, leengo egun baten, bere adiskide batek: *Esopo, Fedro, La Fontaine, Iriarte, Samaniego, Hartzenbutz, Alegizale, Mogel, Iturriaga, Uriarte, Zabala...*

Betaurreko barriak erosi, ta beingo baten irakurri ei ditu alegi-liburuok. Eta irakurtzen-irakurtzen ebillearik, auxe esan ei eban arrantzaka: «Ba! Pitxikeriak, umekeriak, uskeriak...». Gero, kilikolo egoan mai baten anka bat bardindu eban liburu bat eta erdiaz, ta gaiñerakoak jesarlekutzat erabiltzen ditu.

BETIKO LELOAREN DURUNDUA

Asieraren asiera...?

Aukera.

Asieraren azkena...?

Onera.

Azkenaren asiera...?

Aurrera!

Azkenaren azkena

Au pena!

Zergaitik

betiko leloaren otsean

mindura biotzean?

Ez dakit.

Asiak egiña dirudi,
egiñak urregorri...,
ta ezin egon
iñon
baketan ni?
Zergaitik
zure,
ta nire
leloaren otsean
nator
ezkor
atzena emotean?
Ez dakit...

Bat, bi, iru eta lau,
betiko zurrumbilloak iruntsi nau.
Zurrunba,
burrunba,
erremola,
zirimola,
dardar,
negar...,
idaxten,
esaten :
asieraren asiera,
asieraren azkena,

*azkenaren asiera,
azkenaren azkena...*

Bai?

Ez?

Nork jakin...?

Ekin...?

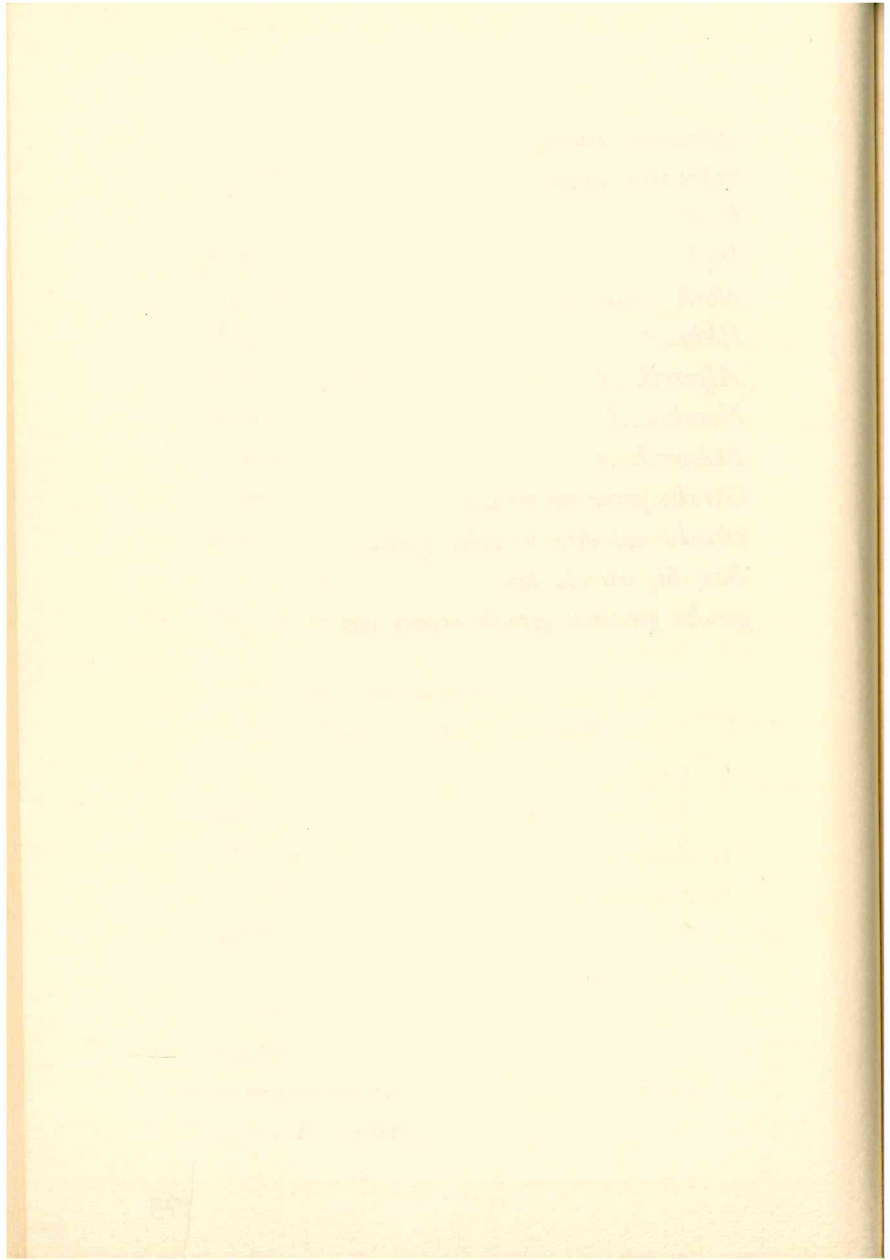
Alperrik...?

Norekin...?

Bakarrik...?

*Geroko geroaren geroak
sortuko aal ditu ni lako zoroak?*

*Bat, bi, iru eta lau,
geroko geroaren geroak esango dau.*

AURKIBIDEA

I. <i>Sarrera</i>	9
II. <i>Bestelan ondo baiña...ez?</i>	13
III. <i>Idatz eta mintz.</i>	17
IV. <i>Arrastaka</i>	29
V. <i>Eskoikale, ezkerkale ta erdikale.</i>	31
VI. <i>Baikor eta ezkor</i>	41
VII. <i>Aberetasuna ta aberekeria.</i>	43
VIII. <i>Basamortuko robotak.</i>	47
IX. <i>Ekidazuko astasendia</i>	49
X. <i>Txirorik txiroena</i>	63
XI. <i>Zaldibi</i>	65
XII. <i>Txorikumatxoa, beia ta katua.</i>	69
XIII. <i>Ni ez naz zu</i>	71
XIV. <i>On egiñaren pagua</i>	73
XV. <i>Ekiñaren iruzurra</i>	81
XVI. <i>Menditzar ta menditxo.</i>	85
XVII. <i>Sariketa Nagusia</i>	87
XVIII. <i>Txoriak arrano jaunari.</i>	93

XIX.	<i>Uraren illeta</i>	95
XX.	<i>Trena eta autoa.</i>	103
XXI.	<i>Serbitzarien serbitzari</i>	105
XXII.	<i>Iñurri-pilo piramidetua.</i>	109
XXIII.	<i>Arrankariren biurritasuna.</i>	111
XXIV.	<i>Beste gari mota bat</i>	123
XXV.	<i>Tximino ta tximina.</i>	127
XXVI.	<i>Arratoiboda</i>	131
XXVII.	<i>Kaiolan jaiotako txoria.</i>	133
XXVIII.	<i>Egiederko alegi</i>	135
XXIX.	<i>Ezi arren...</i>	145
XXX.	<i>Pozordu eta minordu.</i>	149
XXXI.	<i>Erle eta miru.</i>	151
XXXII.	<i>Iñauteri</i>	153
XXXIII.	<i>Sai ta otso.</i>	165
XXXIV.	<i>Bildotsaren abestia.</i>	167
XXXV.	<i>Tutulu</i>	169
XXXVI.	<i>Betiko leloaren durundua</i>	173

Leenengo saria

**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE BILBAO**

diru-etxeak sortatuko

RESURRECCION MARIA DE AZKUE»

(1975) Idaz - Sariketan